

ULUSLARARASI NİLÜFER KÜLTÜR ÇALIŞTAYLARI SERİSİ - 1

**NEKROPOL VE PEYZAJ:
UYGULAMALAR, YAKLAŞIMLAR VE ÖNERİLER**

2 - 3 Aralık 2016 Nilüfer, Bursa - Türkiye

NİLÜFER INTERNATIONAL CULTURE WORKSHOP SERIES - 1

**NECROPOLIS AND LANDSCAPE:
IMPLEMENTATIONS, APPROACHES AND SUGGESTIONS**

2 - 3 December 2016 Nilüfer, Bursa - Turkey

ÇALIŞTAY PROGRAMI VE ÖZETLER

WORKSHOP PROGRAMME & ABSTRACTS

ULUSLARARASI NİLÜFER KÜLTÜR ÇALIŞTAYLARI SERİSİ - I

NEKROPOL VE PEYZAJ:

UYGULAMALAR, YAKLAŞIMLAR VE ÖNERİLER

2-3 Aralık 2016 –Nilüfer/Bursa – Türkiye

NİLÜFER INTERNATIONAL WORKSHOP SERIES – I

NECROPOLIS AND LANDSCAPE:

IMPLEMENTATIONS, APPROACHES AND SUGGESTIONS

2-3 December 2016 – Nilüfer/Bursa – Turkey

ÇALIŞTAY PROGRAMI & ÖZETLER

WORKSHOP PROGRAMME & ABSTRACTS

BURSA-2016

Destekleyenler/Supporters

ONUR KURULU/HONORARY BOARD

Prof. Dr. Yusuf Ulcay-Uludağ Üniversitesi Rektörü/Rector of Uludağ University

Mustafa Bozbey-Nilüfer Belediye Başkanı/Mayor of Nilüfer

BİLİMSEL KOMİTE/SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. İ. Hakan Mert (Uludağ Üniversitesi/Uludağ University)

Prof. Dr. Gürcan Polat (Ege Üniversitesi/Ege University)

Prof. Dr. Christoph Berns-Almanya/ Germany

Prof. Dr. Aziz Novruzlu – Azerbaycan/ Azerbaijan

Prof. Dr. Emanuel Voutiras-Yunanistan/ Greece

Doç. Dr. Necmi Karul (İstanbul Üniversitesi/İstanbul University)

Doç. Dr. Gül Sayan (Bursa Teknik Üniversitesi/ Bursa Technical University)

Yrd. Doç. Dr. Alexander Vacek-Avusturya/ Austria

Yrd. Doç. Dr. Alpay Tırıl (Sinop Üniversitesi/Sinop University)

Dr. Filippo Battistoni-İtalya/ Italy

ÇALIŞTAY DÜZENLEME KOMİTESİ/ ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Mustafa Şahin (Çalıştay Başkanı/ Workshop Head)

Ali Sinan Özbey, M.A. (Bursa Arkeoloji Müzesi Müdürü/ Director of Bursa Archaeological Museum)

Doç. Dr. Derya Şahin (Uludağ Üniversitesi/ Uludağ University)

Güney Özkılınç (Nilüfer Belediyesi Kültür Sosyal İşler Müdürü/ Nilüfer Municipality – Director of Cultural and Social Affairs)

Onur Ulutaş (Nilüfer Belediyesi/ Municipality of Nilüfer)

Nurgül Çetin (Nilüfer Belediyesi/ Municipality of Nilüfer)

Evrin Gülay Köksal (Nilüfer Belediyesi/ Municipality of Nilüfer)

Eirini Kalogeropoulou Yalçın (Nilüfer Belediyesi/ Municipality of Nilüfer)

Gamze Şahin (Nilüfer Belediyesi/ Municipality of Nilüfer)

AKADEMİK SEKRETERYA/ACADEMIC SECRETARIAT

Araş. Gör. Gonca Gülsefa (Uludağ Üniversitesi/ Uludağ University)

Araş. Gör. Hazal Çitakoğlu (Uludağ Üniversitesi Uludağ University)

Araş. Gör. Nur Deniz Ünsal (Uludağ Üniversitesi/ Uludağ University)

Araş. Gör. Serap Ala (Uludağ Üniversitesi Uludağ University)

DESTEK VEREN KURUMLAR/ SUPPORTING INSTITUTIONS

TMMOB Peyzaj Mimarlar Odası Bursa İl Temsilciliği, Arkeologlar Derneği Bursa Şubesi, Icomos, Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü/ UCTEA Chamber of Landscape Architects Bursa Provincial Representative Office, Archaeologists Association Bursa Branch, Icomos, Uludağ University Archaeology Department

ÇALIŞTAY PROGRAMI VE İÇİNDEKİLER/

WORKSHOP PROGRAMME AND CONTENTS

02 Aralık 2016 –Cuma/02 December 2016-Friday

09:30-10:00 Çalıştay Kayıt İşlemleri/ Workshop Registration Procedures-Müzik Dinletisi/ Music Recital

10:00 – 11:00 Açılış Konuşmaları/Opening Speeches (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

Mustafa Bozbey-Nilüfer Belediye Başkanı/Mayor of Nilüfer

Ali Sinan Özbey, M.A. - Bursa Arkeoloji Müzesi Müdürü/ Director of Bursa Archaeological Museum

Güney Özkılınç -Nilüfer Belediyesi Kültür Sosyal İşler Müdürü/ Nilüfer Municipality – Director of Cultural and Social Affairs

11:00-12:30 Açılış Sunumu / Opening Presentation (Gölyazı Nekropolü/Necropolis of Gölyazı)

Prof. Dr. Mustafa Şahin - A. Sinan Özbey (M.A.)

“Apollonia ad Rhyndakos Nekropol Alanı Kurtarma Kazıları/ The Rescue Excavations of Necropolis Area at Apollonia ad Rhyndakos ”

12:30 – 14:00 Öğle Yemeği /Lunch

BİRİNCİ OTURUM/ FIRST SESSION (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

02 Aralık Cuma / 14:30-15:45

Oturum Başkanı/Moderator: Yrd. Doç. Dr. Alpaz Tırıl

14:30-14:45 Yrd. Doç. Dr. Bakiye Yükmen Edens

“Anıtsal Prehistorik Gömmelerin Peyzajı/ Landscape of The Monumental Pre-historic Burials”

14:45-15:00 Prof. Dr. Aziz Novruzlu

“Apollonia Defnetme Adetlerinin Kuzey Karadeniz Benzerleri, Nekropollerin Korunma ve Peyzaj Problemleri/ Burial Customs of Apollonia and Correlations with Northern Black Sea Area, Landscape and Protection of Necropolises”

15:00-15:15 Prof. Dr. Gürcan Polat-Doç.Dr. Yasemin Polat

“Antandros Nekropolisi Teşhir ve Düzenleme Önerileri/ Proposals for the Exhibition and Arrangement in Antandros Necropolis”

15:15-15:30 Doç. Dr. Fikret Özcan

“Milet Kacartepe Nekropolü, Koruma ve Düzenleme Çalışmaları/ Miletus, The Necropolis of Kacartepe, Protective Measures and Presentation”

15:30-15:45 Yrd. Doç. Dr. Abuzer Kızıl

“Milas Mezarları: Koruma Önlemleri ve Önerileri/ Milas Tombs: Protection Measures and Recommendations”

15:45-16:00 / Kahve Arası/Coffee Break

İKİNCİ OTURUM/SECOND SESSION (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

02 Aralık Cuma / 16:00-17:00

Oturum Başkanı/Moderator: Prof. Dr. Gürcan Polat

16:00-16:15 Yrd. Doç. Dr. Hasan Kasapoğlu

“Parion Güney Nekropolisi Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri Işığında Olası Nekropolis Peyzaj – Açık Hava Müzesi – Müzepark Uygulamaları Üzerine Bazı Düşünceler/ Some Thoughts About Possible Necropolis Landscape-Open Air Museum-Archaeopark Applications in The Light of the Parion Southern Necropolis’s Graves and Burial Customs”

16:15-16:30 Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bilir – Güzin Bilir (M.A.)

“Yol Üstünde Bir Mezar Anıtı: Konca Lahdi ve Peyzaj Uygulamaları/ A Grave Monument on The Road: The Konca Sarcophagus and Landscape Arrangements”

16:30-16:45 Dilara Çamlıca – Nihal Kardoruk (M.A.)

“Nekropol Alanı Çağdaş Sergileme Projelerine Bir Örnek: Antalya Doğu Garajı Nekropol Alanı/ A Example Modern Exhibition Projects in Necropolis: Antalya Doğu Garajı Necropolis”

16:45-17:00 Yrd. Doç. Dr. Alpay Tırıl

“Peyzaj ve Nekropol: Teorik Bir Bakış/ Landscape and Necropolis: A Theoretical Overview”

17:00-17:15 / Kahve Arası /Coffee Break

ÜÇÜNCÜ OTURUM/THIRD SESSION (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

02 Aralık Cuma / 17:15– 18:15

Oturum Başkanı/ Moderator: Doç. Dr. Derya Şahin

17:15-17:30 Doç. Dr. Mine Tanaç Zeren

“Arkeolojik Mirasın Korunması ve Sunumuna Yönelik Yaklaşımlar/Approaches in Preservation and Exhibition of Archaeological Sites”

17:30-17:45 Öğr. Gör. Dr. Christopher Edens

“Tombs, cemeteries and landscape in prehistory/ Prehistory’da Mezarlar, Mezarlıklar ve Peyzaj”

17:45-18:00 Arş. Gör. Dr. Serkan Gündüz – Arş. Gör. Gözde Kırılı Özer

“Myndos Nekropol Alanları: Doğu Nekropolü Peyzaj Önerisi/ The Necropolis Areas of Myndos: Landscape Proposal of East Necropolis”

18:00-18:15 Yousef Aldabti

“Shash Hamdan Tomb, Archaeological Survey & Renovation Project/ Shash Hamdan Mezarı Arkeolojik Yüzey Araştırması ve Yenileme Projesi”

19:30 / Akşam Yemeği/Dinner

03 Aralık 2016 /Cumartesi-03 December 2016-Saturday

DÖRDÜNCÜ OTURUM/FOURTH SESSION (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

03 Aralık Cumartesi / 09:30 – 10:30

Oturum Başkanı/ Moderator: Prof. Dr. İ. Hakan Mert

09:30-09:45 Yrd. Doç. Dr. Ersin Çelikbaş

“Hadrianoupolis’ten Bir Grup Kaya Mezarı/ A Group of Rock Tomb in Hadrianoupolis”

09:45-10:00 Doç. Dr. Necmi Karul

“Tarihöncesinde Ölüm ve Ölüler Kenti/ Death and Necropolis in Prehistory”

10:00-10:15 Prof. Dr. Gül Işın

“Ölü – Ölüm – Müzecilik/ Dead-Death-Museology”

10:15-10:30 Arş. Gör. A. Ali Altın

“Nikaia Nekropoller ve Mezar Anıtları/ The Necropoleis and The Grave Monuments of Nikaia”

10:30 – 10:45 / Kahve Arası / Coffee Break

BEŞİNCİ OTURUM/ FIFTH SESSION (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

03 Aralık Cumartesi / 10:45 - 11:45

Oturum Başkanı/ Moderator: Prof. Dr. Gül Işın

10:45-11:00 Prof. Dr. İ. Hakan Mert

“Priene Nekropoller/ The Necropoleis of Priene”

11:00-11:15 Prof. Dr. Bilge Hürmüzlü Kortholt – Çağatay Çelik

“Seleukeia Sidera Nekropolisi/ Seleukeia Sidera Necropolis”

11:15-11:30 Doç. Dr. Derya Şahin

“Myndos/Asar Adası Mezarları/ Tombs from Asar Island, Myndos”

11:30-11:45 Sven Kühn M.A.

“The Hellenistic and Roman Necropolis in Hattuşa-Boğazköy/ Hattuşa-Boğazköy’deki Hellenistik ve Roma Dönemi Nekropoller”

12:30-14:00 / Öğle Yemeği/Lunch

ALTINCI OTURUM/ *SIXTH SESSION* (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

03 Aralık Cumartesi / 14:30 – 15:30

Oturum Başkanı/ Moderator: Doç. Dr. Necmi Karul

14:30-14:45 Yrd. Doç. Dr. Özden Ürkmez

“Batı Anadolu’da Kapama Mezar Tipleri: Ahşap, Kiremit ve Taş Kapaklı Örnekler Üzerinde Gözlemler/ Covered Grave Types in Western Anatolia: Observations on Wood, Tile and Stone Covered Examples”

14:45-15:00 Yrd. Doç. Dr. Gülseren Kan Şahin – Nihal Kardoruk (M.A.)

“Nekropol Alanı Sergi Düzenlemelerine İtalya’dan Örnekler/Some Examples from Italy for Exhibition Arrangement of Necropolis”

15:00-15:15 Yrd. Doç. Dr. Ali Akın Akyol – Prof. Dr. Yusuf Kağan Kadioğlu

“Bursa, Nilüfer Gölyazı Sur Duvarları Arkeometrik Analizleri/ Archaeometric Analyses of City Walls of Gölyazı”

15:15-15:30 Ertuğ Çelik – Tayfun Özdemir

“Bursa-Nilüfer-Gölyazı Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanında Yeraltı Yapılarının Envanter Tespitine Yönelik Manyetik ve Yer Radarı Yöntemleri ile Araştırılması ve Haritalanması İş/ Gölyazı, Apollonia – Bithynia Gpr, Magnetic & Archaeometric Study”

15:30-15:45 / Kahve Arası

DEĞERLENDİRME OTURUMU/ *CONCLUDING SESSION* (Gölyazı Kültür Evi/Gölyazı Culture House)

03 Aralık Cumartesi / 15:45-17:00

Prof. Dr. Mustafa Şahin

Prof. Dr. Elmar Schwerteim

Prof. Dr. Adnan Diler

Yrd. Doç. Dr. Doğan Yavaş

Ali Sinan Özbey (M.A.)

Güney Özkılınç (**Moderatör/ Moderator**)

Edoardo TRESOLDI

Antonio ORIENTE

18:30 / Akşam Yemeği/Dinner

- **Bildiri özetleri katılımcıların soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır./ Abstracts are listed in alphabetical order according to the surname of the participants.**

GÖLYAZI SUR DUVARLARI ARKEOMETRİK ANALİZLERİ

Ali Akın Akyol*
Yusuf Kağan Kadioğlu**

ÖZET

Uluabat Gölü (Apollont Gölü, Nilüfer, Bursa) kıyısındaki bir yarımada üzerinde yer alan Gölyazı (Apollonia) yerleşimi; Roma döneminden günümüze ulaşan antik yollar, tiyatro, nekropol, sur duvarları ve burçlara ait kalıntılara sahiptir.

Bugüne kadar yapısal malzeme açısından kapsamlı olarak incelenemeyen tarihi kalın- tılar, 2013 yılında “Bursa - Nilüfer, Gölyazı Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanında Yer Altı Yapılarının Envanter Tespitine Yönelik Manyetik ve Yer Radarı Yöntemleri İle Araştırılması ve Haritalanması İşi” kapsamında ele alınmış, Gölyazı ada ve yarımada- sında bulunan sur duvarları taranarak yapısal malzeme içerikleri tanımlanmıştır. Sur duvarlarına ait taş, tuğla ve harçlar; Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü, Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB) ile Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM) Laboratuvarları’nda incelenmiştir.

Sur duvarlarına ait yapısal malzemelere, belgeleme çalışmalarının ardından suda çözün- nen tuz içerikleri ve türlerinin belirlenmesine yönelik olarak spot testler ve kondakto- metrik analizler uygulanmıştır. Örneklerin fiziksel özellikleri temel fiziksel testler ile petrografik özellikleri ince kesit optik mikroskop analizi ile, kimyasal özellikleri de XRF analizleri ile belirlenmiştir.

Arkeometrik analizlerin sonuçlarına göre sur duvarlarında yerel kireçtaşları kullanılmıştır. Yapıtaşlarının aksine, yüksek tuz içerikleri ve düşük fiziksel parametreleri ile tuğlalar, farklı hammadde içerikleri ve üretim teknolojileri ile değişen oranda bozul- ma süreçleri içindedirler. Özgün harçlarda bağlayıcı olarak kireç kullanılmışken, ya- kın dönem onarımlarını yansıtan bölgelerde ise kireç/çimento içerikli onarım harçları uygulanmıştır. Özgün nitelik taşıyan harçların agrega içeriğinde tuğla kırığı katkısı da belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gölyazı sur duvarları, tarihi yapı malzeme analizleri, tuz testleri, fiziksel testler, optik mikroskop ince kesit analizi, XRF analizi.

---

* Yrd. Doç. Dr. Ali Akın Akyol, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü Tarihi Malzeme Araştırma ve Koruma Laboratuvarı (MAKLAB), E-mail: aliakinakyol@gmail.com.

** Prof. Dr. Yusuf Kağan Kadioğlu, Ankara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü Ankara Üniversitesi Yer Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (YEBİM), E-mail: ykadioglu@gmail.com.

ARCHAEOMETRIC ANALYSES OF CITY WALLS OF GÖLYAZI

Ali Akin Akyol*
Yusuf Kağan Kadioğlu**

ABSTRACT

The settlement of Apollonia on a peninsula on the shores of Lake Ulubat (Lake Apollonia, Nilüfer, Bursa); Antique roads, memorials of theater, necropolis, fortification walls and bastions that date from the Roman period are possessed.

Historical remains that have not been extensively analyzed in terms of structural materials until now can be analyzed in the scope of “Magnetic and Ground Radar Methods for the Inventory Detection of Underground Structures in Bursa-Nilüfer, Gölyazı Urban and Archaeological Sites and Mapping Project”, structural material contents were examined by scanning the city walls in 2013. Stones, bricks and mortars belonging to the walls were analyzed at Gazi University, Faculty of Fine Arts, Department of Conservation and Restoration of Cultural Properties, Historical Material Research and Conservation Laboratory (MAKLAB) and Ankara University Earth Sciences Application and Research Center (YEBİM) Laboratories.

For the structural materials belonging to the walls, spot tests and conductometric analyzes were carried out to determine the water-soluble salt contents and types after the documentation studies. Physical properties of the samples were determined by basic physical tests and petrographic properties by thin section optical microscopy analysis and by chemical properties by XRF analysis.

According to the results of the archaeometric analyzes, it can be understood that local limestones were used in the city walls. Contrary to constructive stones, bricks, with high salt contents and low physical parameters, are in the process of deteriorating in varying proportions with different raw material contents and production technologies. While lime was used as a binder in the original mortars, repaired mortars containing mixtures of lime/cement binders were applied in the areas that reflect recent restorations. The coarse brick particles are also determined in the aggregate content of the original mortars.

Keywords: *Gölyazı city walls, ancient material analyses, soluble salt tests, physical tests, optical microscopy thin section analysis, XRF analysis.*

---

* Asist. Prof. Ali Akin Akyol, Gazi University, Faculty of Fine Arts, Department of Conservation and Restoration of Cultural Properties / Historical Material Research and Conservation Laboratory (MAKLAB), E-mail: aliakinakyol@gmail.com.

** Professor Yusuf Kağan Kadioğlu, Ankara University, Faculty of Engineering, Department of Geological Engineering / Ankara University Earth Sciences Application and Research Center (YEBİM), E-mail: ykadioglu@gmail.com.

SHASH HAMDAN TOMB

ARCHAEOLOGICAL SURVEY & RENOVATION PROJECT

Yousef Aldabti*

ABSTRACT

The village of Shash Hamdan is located a few kilometers downstream from Tishreen Dam, the tomb is cut in limestone cliff and was revealed on the south of the village by the collapse of a roof.

On-site investigations by the nearby Australian Mission at Jabal Khaled between 1995 to 1997, and the tomb had already been heavily damaged by the robbery activities.

This tomb is characterized by magnificent relief figures curved on the inner walls: two levels of life-size figures, numbering almost (70), cover three walls of the tomb, representing human and zoomorphic relieves in funerary conditions like a group crying women and presenting votive scenes ... etc, in addition to, four burial niches.

What's more interesting ??..., the floor was completely covered by multi colored mosaics, but, heavily damaged unfortunately.

This tomb is dated back to the end of second ~ the beginning of third century AD, which corresponds to Severan-Antonin period.

If our tomb builders came from across the Euphrates, they would be *Osrhoenians*; the capital Edessa (Urfa), affords some examples of sculpture and many more of funerary mosaics, most of which were found in cave tombs.

Restoration, Renovation and Site Management Project

Hence the tomb has a unique importance, also, it's panoramic location

Among marvelous lake landscapes, a Syrian team from DGAM / Aleppo Museum in cooperation with Japanese (JICA) team has officially started working on the project of restoration & renovation Shash hamdan tomb in 2010.

An action plan was set including : temporary and protective structural system, elaborated restoration studies, site management implementations ...etc.

The project was a part of strategic master plan for the cultural fluvial tourism at the middle Euphrates regions (between Tishrine Dam & Qara kozak Bridge) including three projects : Shash Hamdan Tomb, Aroda Temple and Najm castle.

At the end of 2010 the temporary steel structure was erected on the tomb while the ela-

* Architect & Archaeologist, Yousef Aldabti, E-mail: yousefaldabti@yahoo.com.

borated restoration studies were finished in the beginning of 2011.

Because of the Syrian conflict, all these works have stopped unfortunately, and consequently, the tomb was badly affected by several wild attempts thereby.

In this paper, we will try to submit a descriptive, analyzing and chronological study of the tomb and the landscape around, also, a comprehensive survey of the magnitude of the project in the context of the cultural tourism at Euphrates.

Keywords: Shash Hamdan Tomb, Renovation, Landscapes

SHASH HAMDAN MEZARI ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI VE YENİLEME PROJESİ

Yousef Aldabti*

ÖZET

Shash Hamdan köyü, Tishreen Barajı'nın birkaç kilometre aşağısında yer alır. Mezar kireçtaşıdan kesilmiş olup, çatının çökmesi ile köyün güneyinde açığa çıkarılmıştır. 1995-1997 yılları arasında, Jabal Khaled'de bulunan Avusturalya Misyonu yakınında yapılan saha araştırmalarında, mezarın çoktan kaçak kazılar sonucu zarar görmüş olduğu anlaşıldı.

Bu mezar, iç duvarlarda kavisli muhteşem kabartma şekilleri ile karakterize edilmiştir:

Neredeyse 70 adet, iki boyutlu figürler, dört mezar nişine ek olarak, adak sahnelerini gösteren ve ağlayan kadınlar grubu gibi cenaze koşullarında verilmiş insan ve hayvan kabartmaları vb., mezarın üç duvarını kaplamaktadır. İlginç olan ne idi? Zemin tamamen çok renkli mozaiklerle kaplıydı, ancak maalesef ağır hasar görmüştü.

Bu mezar, M.S. 2. yüzyıl sonu - M.S. 3. yüzyıl başlangıcına, yani Severus-Antoninler dönemine, tarihlendirilmiştir. Mezar üreticilerimiz Fırat'tan geldiğinde Osroheneli (Osrhoeneli) olurlardı; Başkent Edessa (Urfa), çoğu mağara mezarda bulunan heykel ve daha birçok cenaze mozaiklerinin örneklerini vermektedir.

Restorasyon, Yenileme ve Alan Yönetimi Projesi

Bu nedenle, mezarın benzersiz bir önemi vardır, aynı zamanda panoramik bir konumdadır. Muhteşem göl manzaraları arasında, Japon (JICA) ekibi ile işbirliği içinde DGAM / Halep Müzesi'nden bir Suriye ekibi, resmi olarak 2010 yılında, Shash Hamdan mezarı restorasyon ve yenileme projesi üzerinde çalışmaya başladı. Geçici ve koruyucu yapısal sistem, ayrıntılı restorasyon çalışmaları, saha yönetimi uygulamaları da dahil olmak üzere bir eylem planı yapılmıştır. Proje, Shash Hamdan Mezarı, Aroda Tapınağı ve Najm Kalesi de dahil olmak üzere, bu üç projeyi içeren, Orta Fırat Bölgesi'nin (Tishrine Barajı ve Qara Kozak Köprüsü arasında) kültürel akarsu turizmi için yapılmış stratejik master planının bir parçasıydı. 2010 yılının sonunda, geçici çelik yapı mezar üzerinde inşa edildi; detaylı restorasyon çalışmaları 2011 yılı başında tamamlandı. Suriye'deki iç karışıklıklar nedeniyle, bütün bu çalışmalar maalesef durdurulmuş ve sonuçta mezar, çeşitli vahşi girişimlerden kötü etkilenmiştir. Bu bildiri de, mezar ve mezarın çevresindeki peyzajın tanımlayıcı, analiz edici ve kronolojik bir çalışması ile Fırat'taki kültür turizmi bağlamında projenin büyüklüğüne ilişkin kapsamlı bir inceleme sunmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Shash Hamdan Mezarı, Restorasyon, Peyzaj

---

* Mimar&Arkeolog, Yousef Aldabti, E-mail: yousefaldabti@yahoo.com.

NİKAİA NEKROPOLLERİ VE MEZAR ANITLARI

Ahmet Ali Altın*

ÖZET

Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi'nde Bithynia'nın en önemli kentlerinden biri olan Nikaia'nın geniş bir alana yayılmış Antik Çağ nekropolü, gerek gösterdiği tipolojik çeşitlilik, gerekse farklı dönemlerden mezar örnekleri sunmasıyla kent tarihi açısından büyük bir zenginlik ortaya koymaktadır. Kentin çeşitli mezar anıtları geçtiğimiz yüzyıllarda İznik'i ziyaret eden batılı gezginlerin dikkatini çekmiş, bu gezginlerin birçoğu söz konusu anıtlardan detaylı bir şekilde bahsetmişlerdir. Geçtiğimiz yüzyılın başlarından itibaren ise bu anıtlar çoğunlukla tekil buluntular ya da belirli bir döneme veya tipolojiye ait örnekler halinde çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir. Bununla birlikte kentin antik dönem nekropol alanları ve mezar yapılarına bütüncül bir bakış sağlayacak bir çalışma günümüze kadar yapılmamıştır. Bu amaçla Uludağ Üniversitesi ve Bochum Ruhr Üniversitesi işbirliğinde 2013 – 2015 yılları arasında sürdürülen “İznik ve Çevresi Yüzey Araştırması Projesi” çerçevesinde kent çevresindeki nekropol alanları ve mezar anıtları detaylı bir biçimde belgelenmiştir.

Bu bildiride söz konusu proje çerçevesinde elde edilen veriler ve literatur araştırmalarından edinilen bilgiler ışığında kentin antik dönem nekropol alanlarının dağılımı, mezar anıtlarının tipleri ve ölü kültü konusunda bilgiler verilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, gerçekleştirilen belgeleme çalışmalarında kullanılan yöntemlere ve mezar anıtlarının korunması konusunda karşılaşılan sorunlara da değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nikaia, Nekropol, Mezar Anıtı, Ölü Kültü, Yöntem.

---

* Arş. Gör. Ahmet Ali Altın, Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: alialtin@uludag.edu.tr.

THE NECROPOLEIS AND THE GRAVE MONUMENTS OF NIKAIA

Ahmet Ali Altın*

ABSTRACT

The necropoleis of ancient Nikaia, which is one of the most important cities of Bithynia in Hellenistic and Roman Times, having been spread in a large area around the city. The necropoleis shows a large diversity of graves from different epoches. Some of these grave monuments were mentioned by the European travellers, who visited Iznik in the recent centuries. The grave monuments of Nikaia were studied by various researchers either as individual finds or as samples from particular typology or a certain period since the beginning of the last century. However, an integrated study, which contains whole necropoleis of the city and their grave monuments, hasn't been realised until now. For that purpose, the necropolis areas and the grave monuments around the city were detailed documented in frame of a project which is called "The Survey of Iznik and its Enviroments" (which was held between 2013 - 2015 with a collobaration of Uludag University and Ruhr University- Bochum).

In this presentation, it is aimed to give informations about the scattering of the ancient necropolis areas around the city, types of grave monuments and burial cult. The documentation methods and the problems about the protections of the monuments will also be mentioned.

Keywords: Nikaia, Necropoleis, Grave monument, Burial custom, Method.

---

* Res. Asst. Ahmet Ali Altın, Uludağ University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: alialtin@uludag.edu.tr.

YOL ÜSTÜNDE BİR MEZAR ANITI: KONCA LAHDİ VE PEYZAJ UYGULAMALARI

Ahmet Bilir*
Güzin Bilir**

ÖZET

Kocaeli ili, Gölcük ilçesi, Halidere Köyü, Konca Mevkiî'nde, 1967 yılında Kocaeli- Yalova karayolunun yapımı sırasında, in-situ durumda bir mezar anıtı ortaya çıkarılmıştır. Mezar buluntuları Kocaeli ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne kaldırılmış ve etrafı duvar ile çevrilmek suretiyle anıt koruma altına alınmıştır. Kolosal, podyumlu, bitişiğinde ise daha geç döneme ait beşik tonozlu başka bir mezarın bulunduğu ve neredeyse sağlam durumda tespit edilmiş olan bu mezar kompleksi, 1983 yılında Gayri Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından tescillenmiş olup, Karayolları tarafından yapılan peyzaj düzenlemesi ile de kompleksin büyük bir bölümü yeniden toprakla örtülmüştür. 2004 yılında duyarlı vatandaşların tahribat uyarıları doğrultusunda özel bir firma sponsorluğunda peyzaj düzenlemesinin gündeme geldiği, ancak bu düzenlemenin gerçekleşmediği, bunun yerine bakım ve koruma çalışmalarının ilgili belediyeye yüklendiği ve etrafının tel örgü ile çevrildiği anlaşılmaktadır.

2009 yılında ise yine duyarlı bir vatandaş tarafından, anıt çevresinin atıl durumda olduğunu ve duble yol çalışması sırasında anıtın zarar gördüğünü belirtir başka bir şikayet dilekçesi kaleme alınmıştır. Bunun üzerine geliştirilen yeni peyzaj düzenlemesi de lahdin çevresi ile ilişkilendirilemediği için geri çevrilmiştir. 2012 yılında ise anıtın otlarla kaplı ve tamamen korunmasız bir biçimde yol kenarında, etrafını çevreleyen tellerden dahi yoksun olduğu anlaşılmaktadır. Bu umursamazlığın ise eser üzerinde geri dönüşü mümkün olmayan tahribatlara yol açtığı gözlenmektedir. Bu tarihten sonra yapılan çevre düzenlemesi ile alan günümüzde her ne kadar otlardan arındırılmış, açıklayıcı bir bilgi tabelası konulmuş ve aydınlatılmış olmasına karşın, halen dışarıdan gelebilecek tahribata tamamen açık vaziyettedir.

Bu çalışma ile birlikte işlek bir kara ve deniz yolu üzerinde yer alan in-situ mezar anıtının mekân kimliği çerçevesinde bütün ihtişamı ile sergilenmesi, korunması ve sürdürülebilirliği hakkında ivedilikle alınması gereken tedbirler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Konca, Lahit, Kocaeli, Gölcük, Anıt mezar

* Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bilir, Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: ahmetbilir@duzce.edu.tr.

** M.A. Güzin Bilir, Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: guzinbilir@hotmail.com.

A GRAVE MONUMENT ON THE ROAD; THE KONCA SARCOPHAGUS AND LANDSCAPE ARRANGEMENTS

Ahmet Bilir*

Güzin Bilir**

ABSTRACT

A grave monument unearthed in-situ condition in Konca Site of Halıdere Village of Gölcük District of Kocaeli Province, during the Kocaeli-Yalova road construction work in 1967. Tomb findings taken to the Kocaeli and İstanbul Archaeological Museums and the tomb were protected by enclosing wall.

There is another tomb with a cradle vaulted of much later period than at the end of the colossal and podium structure. This tomb complex has been found almost intact. The monument was registered in 1983 by the Supreme Council for Antiquities and Monuments. Most of the complex was covered with soil again with the landscaping made by the General Directorate of Highways. In the direction of the warning of sensitive citizens, a landscape arrangement has come to the agenda, in the sponsorship of a private company in 2004. However, it is understood that this arrangement has not taken place, but that conservation work has been installed in the relevant municipality and that it is surrounded by wire mesh.

In 2009, another complaint petition was draw up by a sensitive citizen, indicating that the monument's surroundings were idle and that the monument was damaged during the double road work. For this the new landscape arrangement developed was rejected because it could not be associated with the surroundings of the sarcophagus. In 2012, it is understood that the monument was covered with grass and was completely unprotected, even on the side of the road, lacking any surrounding wires. It is observed that this ignorance leads to irreversible destruction on the tomb. After this date, the area is still completely open to destruction threat.

With this work, we will try to put forward the precautions that should be taken promptly regarding the exhibition, preservation and sustainability of the in-situ grave monument on a busy land and sea route with all its splendor in the frame of place identity.

Keywords: Konca, Sarcophagus, Kocaeli, Gölcük, Grave Monument

---

* Asst. Prof. Ahmet Bilir, Düzce University, Faculty of Art and Sciences, Department of Archaeology, E-mail: ahmetbilir@duzce.edu.tr.

** M.A. Güzin Bilir, Uludağ University, Faculty of Art and Sciences, Department of Archaeology, E-mail: guzinbilir@hotmail.com.

NEKROPOL ALANI ÇAĞDAŞ SERGİLEME PROJELERİNE BİR ÖRNEK: ANTALYA DOĞU GARAJI NEKROPOLÜ

Dilara Çamlıca*
Nihal Kardoruk**

ÖZET

Antalya İli şehir merkezinde bulunan Eski Doğu Garajı mevkiindeki halk pazarının belediye iş merkezi yapım projesi gereğince yıkılmıştır ve sonrasında antik Atteleia kentinin nekropol alanı ortaya çıkmıştır. 2008 yılından bu yana yapılan kazı çalışmaları sürdürülmüş ve mezarlık alanı M.Ö. 3 yy ile M.S. 4 yy arasına tarihlendirilmiştir. Yaklaşık 700 yıl boyunca kullanılmış olduğu ortaya çıkan nekropol alanının farklı tipte yüzlerce mezar içerdği tespit edilmiştir.

Antalya Büyükşehir Belediyesince bu nekropol alanının bir kültür merkezi ve turizm cazibe noktası haline getirilmesi amacıyla bir proje tasarlanmıştır. Bu projenin öncelikli amacı Antik Atteleia kentinin nekropol alanının korunması, halkı nekropol alanı hakkında bilgilendirmek ve şehrin turizm cazibesini arttırmaktır.

Nekropol alanını kültür merkezi haline getirmek, bu alanı koruyup sergilemek, aynı zamanda çok amaçlı salonlar ve sosyalleşme alanları proje kapsamının içerisinde yer almaktadır. Proje kapsamında nekropol alanı üzerinde yapılacak olan bu bina Türkiye sınırları içerisinde nekropol sergi düzenlemesine önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Çağdaş Kent Müzesi konsepti ile hayata geçirilecek bu projede teşhir, canlandırma ve bilgilendirme unsurlarının ön plana çıkarılması amaçlanmıştır. Mezarlara yakın gezinti alanları ahşap, cam ve çelik elemanlarla tasarlanması planlanmaktadır, bu sayede yarı açık sergileme alanlarının oluşturulması düşünülmektedir.

Projede teknik ve lojistik üniteler de kendine yer bulmaktadır. 700 araçlık yer altı otoparkı, 25 otobüs kapasiteli otopark alanı, Pazar yeri, festival çarşısı ve esnaf için dükkanlar bu kapsamdadır. Geleneksel çarşı kültürünü nekropol alanı etrafında toparlayarak kentin merkezindeki ticaretin artırılması projenin önemli hedeflerinden bir tanesidir.

Bu bildirideki amacımız, Çağdaş bir sergileme alanı olarak tasarlanan Antalya Doğu Garajı nekropol alanı ile Gölyazı'da yapılacak olan Arkeolopark projesine örnek oluşturmaktır.

Anahtar Kelimeler: Nilüfer, Gölyazı, Nekropol, Atteliea, Kültürel merkez.

---

* Dilara Çamlıca, Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: dilaracamllica@gmail.com.

** M.A. Nihal Kardoruk, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: nihal.kardoruk@gmail.com.

A EXAMPLE MODERN EXHIBITION PROJECTS IN NECROPOLIS: ANTALYA DOĞU GARAJI NECROPOLIS

Dilara Çamlıca*
Nihal Kardoruk**

ABSTRACT

Open-air market in Doğu Garajı where is situated in the center of Antalya was demolished with the aim of project of business center. After, the ancient city of Atteieia necropolis which arised out of there. Excavation Works have been made since the year of 2008 and necropolis are dated between 3 BC - 4 AD. Necropolis area was used for 700 years and consist of numerous type of graves.

A project was planned with the aim of to make necropolis cultural and tourist destination center by Antalya metropolitan municipality. The prior purpose of this project is to protect the necropolis of Atteieia, to inform community about it and making the city tourist destination center.

To make necropolis tourist destination center, to protect and exhibit, furthermore; to make saloons which can be used much more aims and some areas that can be socialize with are part of project. The building that will be made on necropolis is going to be an important role model with exhibition in Turkey.

The project which will be came to life with modern city museum concept targets to give priority to displaying, vitalization and information. Walking roads that are close to graves will be made with wooden, glass and steel, owing to that, half-open exhibition areas will create.

In this project, moreover, technical and logistical units will find place themselves. Underground car park in the capacity of 700, bus park with the 25 bus capacity, open-air market, festival areas, some shops for artican, also, will add it. To gather traditional markets culture near the necropolis is one more target in this project.

In this seminar, our aim is to give a example with Antalya Doğu Garajı Necropolis which is designed modern exhibition center for Gölyazı Project.

Keywords: Nilüfer, Gölyazı, Necropolis, Atteieia, Cultural Center.

---

* Dilara Çamlıca, Trakya University, Faculty of Literature, Department of Archaeology, E-mail: dilaracamlıca@gmail.com

** M.A Nihal Kardoruk, Dokuz Eylül University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: nihal.kardoruk@gmail.com.

BURSA- NİLÜFER- GÖLYAZI KENTSEL VE ARKEOLOJİK SİT ALANINDA YER ALTI YAPILARININ ENVANTER TESPİTİNE YÖNELİK MANYETİK VE YER RADARI YÖNTEMLERİ İLE ARAŞTIRILMASI VE HARİTALANMASI İŞİ

Ertuğ Çelik*
Tayfun Özdemir**

ÖZET

Bursa ili, Uluabat gölünde bulunan Gölyazı adası ve yarımadası M.Ö. 2. yüzyılda Miletos kolonisi ve M.Ö. 3.yüzyılda Pergamon Krallığı zamanında yoğun imar faaliyetleri ve yaşantı olan bir yerdir. Bölge 1998 yılında Kentsel Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiş ve korumaya alınmıştır. Ada ve yarımada da 87 adet koruma altında sivil mimari yapı, Hagios Konstantinos Kilisesi, Apolyont Surları, Mezarlık, Camii ve Hamam bulunmaktadır. Burada olası gömülü yapı ve yapı unsurlarını araştırmak için kapsamlı bir şekilde arkeojeofizik (GPR ve Manyetik) çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda toplam 300000m²'lik alan içerisinde veri toplamaya müsait olan 391 adet farklı ölçülerdeki alanlarda GPR çalışması yapılmıştır. Alanlardaki veriler araları 50cm olan paralel hatlardadır. Toplam GPR verisi 1947 adettir. Veriler genel olarak aynı doğrultuda toplanmaya özen gösterilmiştir. Tüm bu çalışmaların dışında 21 farklı alanda fluxgate gradiometresi ile manyetik çalışma da yapılmıştır.

GPR verileri teker teker analiz edilip veri işleme tabi tutulup tüm sonuçlar 2 ve 3 boyutlu olarak incelenmiştir. Ada ve yarımada da gömülü çok fazla altyapı unsurlarının olmaması ve olan unsurların da yetkililerden alınan haritaları ile bu gibi etkenlerden olabildiğince kaçınılmıştır. Tüm çalışmaların sonuçları bir bütün olarak değerlendirilerek olası gömülü yapıların güncel harita üzerinde işaretlenerek komşu tarama alanları ile ilişkileri de araştırılmıştır. Bu sayede olası tarihi yapı unsurlarının konumları ve de tarihi doku ile yapı taşları hakkında bilgi elde edilerek planlanan kazılara yön verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yer Radarı verisi, Gradiometre, Arkeometri

---

* Ertuğ Çelik, Ankara Yer Bilimleri Ar-Ge Mühendisli Ltd.Şti. Ankara Üniversitesi, E-mail: ankarayerbilimleri@gmail.com

** Tayfun Özdemir, SRC Mühendislik Ltd.Şti. E-mail: src@srczemin.com.tr

GÖLYAZI / APOLLONIA – BITHYNIA GPR, MAGNETIC & ARCHAEOMETRIC STUDY

Ertuğ Çelik**
Tayfun Özdemir**

ABSTRACT

Island of Gölyazı and peninsula take place in the Lake of Uluabat, in Bursa, Turkey. There was severe constraction work when Miletos colonies lived 2. BC and Pergamon Kingdom 3. BC. Gölyazı become archaeological conservation area at 1998. There are 87 civil architectural buildings at under protection. Hagios Konstantinos Church, Apolyon Ramparts, cemetery, mosque and bath under protection, too, on island and peninsula. Arceo geophysical (GPR and magnetic) and arceometri researches conducted to show buried remains. GPR research conducted in 391 different places totally 300000m² fields. Datas in places are on parallel lines and there 50cm between them. Totally there are 1947 profiles GPR data. In addition to this we conducted magnetic research in different 21 places by fluxgate gradiometre.

Finally, we conducted an arceometri research with 26 historical remain samples from island and peninsula. All GPR datas analyzed one by one and processing, all findings analyzed in 2 and 3 dimentional. And one of our bonus is not much buried infrastructure elements (pipes, cables, etc.) on island and peninsula.

All results evaluated all together and all possible buried remains marked on a map and their relation with next research places investigated. We located possible historical remains and we learned about historical texture and it's main element and culture. So that our study will give a direction to the archaeological excavations.

Keywords: Ground penetrating radar data, Gradiometer, Archaeometry

---

* Ertuğ Çelik, Ankara Earth Sciences Ar-Ge Engineering Ltd. Ankara University, E-mail: ankayerbilimleri@gmail.com

** Tayfun Özdemir, SRC Engineering Ltd.Şti. E-mail: src@srczemin.com.tr

HADRIANOUPOLİS'TEN BİR GRUP KAYA MEZARI

Ersin Çelikbaş*

ÖZET

Paphlagonia Hadrianoupolis'i olarak adlandırılan antik kent bugün Karabük ili, Eski-pazar ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Hadrianoupolis antik kenti, Paphlagonia, Bithynia ve Galatia bölgeleri sınırında yer alan bir Güney Paphlagonia kenti olduğu söylenebilir. Karabük ili ve çevresi erken dönemlerden beri iskân görmüş olup; bölgede Hellenistik dönem ile ilgili kalıntılar Eflani ve çevresinde yoğunlaşırken, Roma'nın bölgede kurduğu en önemli yerleşimlerin Hadrianoupolis olduğu görülmektedir. Hadrianoupolis antik kentinde 2003 yılından günümüze kadar yapılan yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları, Hadrianoupolis'in diğer Paphlagonia yerleşimlerinde olduğu gibi bir merkez bölgeye ve bu bölge çevresinde genişleyen bir yayılım alanına sahip olduğunu göstermiştir.

Paphlagonia bölgesinde bilimsel araştırmaların ve sistemli arkeolojik kazıların henüz yeni başlamış olmasından dolayı bölgenin ölü gömme gelenekleri konusunda bilgiler oldukça azdır. Fakat bölgede halan gözlemlenen kaya mezarları ve Tümülüsler Paphlagonia bölgesinde ölü gömme geleneklerinin içerisinde yaygın olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Hadrianoupolis'in çekirdek bölgesi içerisinde yer alan nekropol alanında antik şu ana kadar gerek kaçak kazılar gerekse bilimsel kazılar sonucunda çeşitli tipte mezarlar ortaya çıkmıştır. Bir Güney Paphlagonia kenti olan Hadrianoupolis, bölgenin ölü gömme geleneklerine uygun şekilde kaya mezarlarına ve örgü mezarlarına sahiptir. Kaya mezarları yer üstü ve yer altı kaya mezarları olarak iki gruba ayrılmaktadır. Özellikle çalışmanın konusunu oluşturan yer altı kaya mezarları sahip olduğu iki bölümlle farklı bir tip ortaya sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Paphlagonia, Hadrianoupolis, Kaya Mezarı

---

* Yrd. Doç. Dr. Ersin Çelikbaş, Karabük Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: ersinçelikbaş@gmail.com.

A GROUP OF ROCK TOMB IN HADRIANOUPOLIS

Ersin Çelikbaş*

ABSTRACT

Paphlagonian Hadrianoupolis is located modern town Eskipazar near to Karabük. Hadrianoupolis is located. It lies basically in Roman western Paphlagonia and on the borderline of Galatian, Bithynian and Paphlagonian. Hadrianoupolis is most important city in Paphlagonia region at Roman period while Hellenic settlements focused in Eflani and its round. Surveys and excavations carried out up to date in the antic ruins of Hadrianoupolis since 2003 have shown that Hadrianoupolis was established in the ages of Early Hellenistic, Rome and Early Byzantium, and it had a centre and a chora that centralizes around there like in the other sites of the city in Paphlagonia.

Due to the fact that archaeological researches and systematic excavations have just begun in the Paphlagonia region, there is little information about the burial traditions of the region. But the rock-cut tombs and tumulus have still been observed in the area indicate that there had been widely used in burial customs in the Paphlagonia region. Until now, various types of rock-cut tombs have emerged in the necropolis is located in centre of Hadrianoupolis both illegal excavations and as a result of scientific excavations. Hadrianoupolis; as a southern Paphlagonia city has rock-cut tombs and knitted tombs in accordance with the burial tradition of the region. The rock-cut tombs are divided into two groups as overground and underground rock-cut tombs. It presents a different type with two parts, which have underground rock-cut tombs that especially contain the subject of the issue.

Keywords: Paphlagonia, Hadrianoupolis, Rock Tomb

---

* Asst. Prof. Ersin Çelikbaş, Karabük University, Faculty of Art and Sciences, E-mail: ersincelikbas@gmail.com.

ANITSAL PREHİSTORİK GÖMMELERİN PEYZAJI

Bakiye Yükmen Edens*

ÖZET

İnsan beyninin evrimi üzerine yapılan çalışmalar, insanın sanat üzerine sofistike düşüncelerinin, kendini çok erken zamanlarda gösterdiğini işaret etmektedir. İnsanın lmn karşısındaki hissi dünyasının oluşumu ve sanat için gerekli olan sofistike düşüncelerinin oluşumu, aşağı yukarı aynı zamanlara rastlayabilir, ki biz bu günkü imkanlarımızla, bu hissi eř zamanlılığın dışavurumlarının fiziksel kanıtı olan mezarları bilmiyoruz.

Ama bu konuda sessiz olan uzun bir srenin ardından, dolmenler, kurganlar gibi peyzajda kendini ne çıkaran görünümleri ile “anıtsal” olarak bilinen prehistorik dönem mezar yapılarını biliyoruz.

Sunumda, bu tarzdaki anıtsal mezar yapılarının prehistorik peyzajdaki durumları ve bunların bu günkü peyzaj içerisinde devamlılığının sağlanabilme olasılıkları örnekler etrafında verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Prehistorik Peyzaj, Anıtsal Mezarlar, Dolmenler, Kurganlar.

---

* Yrd. Doç. Dr. Bakiye Yükmen Edens, Çukurova Üniversitesi, Fen ve Edebiyat fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Prehistorya Anabilim Dalı, E-mail: byedens@cu.edu.tr.

LANDSCAPE OF THE MONUMENTAL PREHISTORIC BURIALS

Bakiye Yükmen Edens*

ABSTRACT

Research on the human brain indicates that human's sophisticated thoughts on art showed itself at a very early time. Development of the emotional world in the face of death, and the development of sophisticated concepts of being human, may coincide roughly in time but with our present opportunities we do not have the burials which are physical evidence of the reflections of this contemporaneity.

But following this long period of silence, now we do have the prehistoric burial structures such as dolmens and kurgans which are known as "monumental", with their distinctive appearance in the landscape.

In the presentation, the location of these kinds of monumental burial structures in the prehistoric landscape, and possibilities of their achieving continuity in today's landscape, will be given with examples.

Keywords: Prehistoric Landscape, Monumental Burials, Dolmens, Kurgans.

---

* Asst. Prof. Bakiye Yükmen Edens, ukurova University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, Department of Prehistory. E-mail: byedens@cu.edu.tr.

TOMBS, CEMETERIES AND LANDSCAPE IN PREHISTORY

Christopher Edens*

ABSTRACT

Many social interpretations of prehistoric societies give great weight to the evidence of burials. This evidence typically includes the skeletal remains themselves, their position and orientation, grave goods and tomb architecture if present, and grave location. Burial evidence is relatively common for the Upper Palaeolithic, but cemeteries are a more recent phenomenon. Archaeologists often suggest that prehistoric cemeteries reflect descent (kinship) groups, property rights (including land and territory), and other aspects of corporate identity. In this sense, the locations of prehistoric cemeteries and collective tombs map out a social and ritual landscape. But the archaeological definition and identification of cemeteries in prehistory can be difficult. This paper discusses these difficulties using examples from various parts of the world including Anatolia.

Keywords: Tombs, Cemeteries, Landscape

---

* Lecturer Christopher Edens, Çukurova University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: cedens@cu.edu.tr.

ÖZET

Prehistorik topluluklara yönelik sosyal yorumların çoğu gömü kalıntılarına büyük ağırlık verir. Bu kanıtlar tipik olarak iskelet kalıntılarının kendileri, pozisyon ve yönleri, eğer var ise mezar eşyaları ve mezar mimarileri ve mezarların lokasyonlarıdır. Gömü kanıtları Üst Paleolitikte görece yaygındır, fakat mezarlıklar daha sonraki zamanların olgusudur. Arkeologlar sık sık prehistorik mezarlıkların akraba grupları, mülkiyet haklarını (araziler dahi) ve grup kimliğinin diğer görüntülerini yansıttığını öne sürerler. Bu anlamda prehistorik mezarlıkların ve toplu gömmelerin yeri bir sosyal ve ritüel peyzaj sunar. Ancak prehistoryadaki mezarlıkların tanımı ve belirtilmesi zor olabilir. Bu makale Anadolu dahil olmak üzere dünyanın çeşitli kısımlarından örnekler kullanarak bu güçlükleri tartışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mezar, Mezarlık, Peyzaj

---

* Öğr. Gör. Dr. Christopher Edens, Çukurova Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: cedens@cu.edu.tr.

ÖZET

Myndos, Bodrum yarımadasının en batı ucunda, Muğla ili, Bodrum ilçesi Gümüşlük mahallesinde yer almaktadır. 2004 – 2014 yılları arasında Myndos kazı ve araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Bu kazı ve yüzey araştırmalarının neticesinde Myndos nekropol alanlarının yerleri tespit edilmiştir. Myndos nekropol alanları surların dışarısında, neredede ise kenti çevreler biçimdedir. Çok farklı tipte mezar bu dönemde tespit edilmiştir. Kimi yerde kaya mezarı formunda iken, kimisi khamosorion formunda karşımıza çıkmaktadır. Bu makalede Myndos'un mezarlarının dağılım alanı ve tipleri anlatılacaktır. Ayrıca, Doğu Nekropolü'nde bulunan mezarlara peyzaj önerisi getirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Myndos, Nekropol, Peyzaj, Khamosorion, Kaya Mezarı

---

* Araş. Gör. Dr. Serkan Gündüz, Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, E-mail: sgunduz@uludag.edu.tr

** Araş. Gör. Gözde Kırılı Özer, Uludağ Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, E-mail: gozdekril@gmail.com

THE NECROPOLIS AREAS OF MYNDOS: LANDSCAPE PROPOSAL OF EAST NECROPOLIS

Serkan Gündüz*
Gözde Kırılı Özer**

ABSTRACT

Myndos is an ancient city located at the west end of the Bodrum Peninsula, at Gumusluk County in Bordon district of Mugla province. Between 2004-2014, the excavations and survey of Myndos were held in the city. As the result of these excavations and surveys, the locations of the necropolises were detected. Necropolises of Myndos were almost surrounding the city from the outside of city walls. Various type of graves had detected during these time. Some of them were rock-cut tomb; some others were in form of khamosorion graves. The aim of this essay is to present distribution of the graves of Myndos and its types. Also, a landscape organization proposal for eastern Necropolis area will be brought.

Keywords: Myndos, Necropolis, Landscape, Khamosorion, Rock-cut Tomb

---

* Res. Asst. Serkan Gündüz, Uludağ University, Faculty of Art and Sciences, Department of Archaeology, E-mail: sgunduz@uludag.edu.tr.

** Res. Asst. Gözde Kırılı Özer, Faculty of Architecture, Department of Architecture, E-mail: gozdekrl@gmail.com.

SELEUKEIA SIDERA NEKROPOLİSİ

Bilge Hürmüzlü Kortholt*

Çağatay Çelik**

ÖZET

Seleukeia Sidera Antik Kenti, Isparta'nın 16 km kuzeyindeki Atabey İlçesi'ne bağlı Bayat Köyü'nün 800 m kuzeybatısında, Hisar Tepe ve çevresine konumlanmıştır. Seleukos kolonisi olduğu bilinen kentin Hisar Tepe üzerinde akropolis yerleşmesi yer almaktadır. Bu akropolisin kuzeybatısında yer alan yamaçta konumlanmış nekropolis alanı; kayaya oyulan basit mezar, sanduka mezar ve tonozlu mezar tiplerine sahiptir. Birçok gömü tipinin birarada uygulandığı bu nekropolis alanı, Pisidia Bölgesi'nin en iyi korunmuş örneklerinden biridir. Anakaya üzerine konumlanmış olan Seleukeia Sidera Nekropolisini koruma ve tanıtım hususunda önemli rol oynayacak potansiyele sahiptir. Bu sebeple nekropolis üzerinde yapılacak bazı arkeolojik peyzaj çalışmaları ile bu potansiyel değerlendirilebilir. Öncelikle kenti çevreleyen yol ağından başlayarak nekropolisini ziyarete gelenlerin güvenli ve düzenli bir rota izlemesini sağlayan uygulamalar, mezar tipleri hakkında bilgilendirici içeriklerin yer aldığı görseller ve doğal peyzajın nekropolis alanı ile aynı bağlamda ziyaretçilere hitap etmesini öngören düzenleme çalışmaları bu bildirinin konusunu oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Seleukeia Sidera, Nekropolis, Arkeolojik Alan Planlaması, Arkeolojik Peyzaj Düzenlemeleri, Ziyaretçi Uygulamaları.

---

* Prof. Dr. Bilge Hürmüzlü Kortholt, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: bilgehurmuzlu@gmail.com.

** Çağatay Çelik, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: cagataycelik89@gmail.com.

SELEUKEIA SIDERA NECROPOLIS

Bilge Hürmüzlü*

Çağatay Çelik**

ABSTRACT

Seleukeia Sidera Ancient City is located 800 m north-west of Bayat Village, 16 km north of Isparta and connected to Atabey District, Hisar Tepe and its surroundings. Acropolis settlement is located on Hisar Tepe that a city known to be a Seleucid colony. Necropolis of there positioned the north-western slope of the acropolis has simple tomb carved into the rock, sarcophagus tomb and vaulted tomb types. The necropolis area is one of the best preserved examples of the Pisidia region where many types of burials are applied together. The Seleukeia Sidera necropolis constituted on the main rock has the potantiel to play an important role in protection and publicity. For this reason, the potential can be evaluated with some archaeological landscaping studies on the necropolis. The aim of this paper will be to present the applications that will start from the road network surrounding the city and provide a safe and orderly route for visitors, and images of informative contents about grave types and the arrangements for natural landscape to address the visitors in the same context as the necropolis area.

Keywords: Seleukeia Sidera, Necropolis, Archaeological Site Planning, Archeological Landscape Arrangements, Visitors Applications.

---

* Professor Bilge Hürmüzlü Kortholt, Süleyman Demirel University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: bilgehurmuzlu@gmail.com.

** Çağatay Çelik, Süleyman Demirel University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: cagataycelik89@gmail.com.

ÖLÜ ÖLÜM MÜZECİLİK

Gül Işın*

ÖZET

Antik çağ kültürlerinin yaşam pratiğinin çok önemli bir parçası olan ölümün arkeoloji biliminin kabuğundan çıkarılarak çağdaş müzecilik anlayışıyla görselleştirilmesi cazibeli olduğu kadar sorunlu ve hassas bir konudur. Bu bildiride ölüm-mezar-öteki dünya kavramlarının farklı müzecilik anlayışlarıyla ne tür sergilemelerle buluşturulduğu dünyadan örneklerle tanıtılmaya çalışılacaktır. Öte yandan saha pratiği ve bilimsel incelemelerle kişisel olarak daha derinlemesine bilgi sahibi olduğum Lykia, Pamphylia ve Pisidia bölgelerindeki mevcut uygulamaların da tanıtılacağı bildiride olası modellere ait önerilerin de tartışmaya sunulması planlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ölü, Ölüm, Müzecilik

---

* Prof. Dr. Gül Işın, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: gulisin@gmail.com.

DEAD-DEATH-MUSEOLOGY

Gül Işın*

ABSTRACT

In ancient cultures, death was one of the most important practices of daily life. Although it is interesting to visualize and bring the phenomenon of death out of its scientific shell and into contemporary museology, it is a problematic and sensitive topic. In this paper, death-tomb and after life concepts will be introduced through various selected world museum examples. I will also be presenting the Lycia, Pamphylia, and Pisidian region practices, which I have personal in-depth knowledge through participating in archaeological digs and performing scientific research. Possible models for depicting the topics of dead and death will be presented and discussed.

Keywords: Dead, Death, Museology

NEKROPOL ALANI SERGİ DÜZENLEMELERİNE

---

* Professor Gül Işın, Akdeniz University, Faculty of Literature, Department of Archaeology,
E-mail: gulisin@gmail.com.

İTALYA'DAN ÖRNEKLER

Gülseren Kan Şahin*

Nihal Kardoruk**

ÖZET

Bir arkeolojik birim olarak nekropoller Anadolu'nun neredeyse tüm Greko-Romen antik kentlerinde var olan buluntu yerleridir. Bu bağlamda Nilüfer-Gölyazı'da, antik ismi ile Apollonia epi Rhyndakos'ta bulunan Roma Dönemi nekropolüne ilişkin oluşturulmaya çalışılan peyzaj 21. yüzyıl Anadolu Arkeolojisi'nde önemli yer tutacak gibi gözüken umut verici bir projedir. Bu tür projelerde iyi niyetli çabaların ortaya çıkması için bilim ve sanattan destek almak oldukça yön verici hususlardır. Bu bildiride amacımız Mysia Bölgesi'ndeki bu nekropolün peyzaj düzenlemesine örnek teşkil edecek nitelikteki nekropollerden, İtalya'da bulunan bazılarının ayrıntılı olarak kronolojik ve sergisel anlamda tanıtımudur. Bu kapsamda irdelenecek örnek nekropoller;

- ❖ Roma'nın liman kenti olan Ostia (Porta Romana) ve Portus (Isola Sacra) nekropolü.
- ❖ Roma'nın kuzeyinde bulunan ve Etrüskler'e atfedilen Cerveteri (Banditaccia) ve Tarquinia nekropolü
- ❖ Puglia Bölgesinde Taranto kentinde bulunan Via Marche nekropolü.

İlk sistemli araştırmaları Michael Heinzelmann tarafından yapılan Porta Romana Nekropolü, Roma ve Ostia'yı birbirine bağlayan ana yolun kenarında konumlanmıştır. Bütün mezar tiplerini içinde barındıran nekropol kentte bulunduğu konum itibarı ile Gölyazı nekropol alanı ile benzerlik gösterir. Zengin mezar kültürü ve yapıları ile dikkat çeken Portus'un nekropolü Isola Sacra ise limanın Ostia'dan Portus'a taşınmasıyla birlikte önem kazanmıştır ve Roma imparatorluğunun mezar kültürü ve inancı hakkında bilgi veren önemli veri tabanlarından biri olarak görülmektedir.

Etrüsklere atfedilen ve bugün Ceveteri'de yer alan Banditaccia Nekropolü ve Targuinia Nekropolü 2004 yılında UNESCO tarafından dünya miras listesine alınmıştır. Akdeniz'de gelişen kentsel uygarlık ve konut mimarisi hakkında kanıtlar sunan bu iki nekropol alanı sokaklar ve mahalleleri ile bir şehir planı gibi organize edilmiş çok sayıda mezarı içerir.

Üçüncü ve sonuncu örneğimizi oluşturan nekropol alanı yine İtalya sınırları içerisinde Taranto kentinde yer alan ve Via Marche olarak adlandırılan nekropoldür. Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönemlere tarihlenen birçok mezarın bir arada bulunduğu nekropol alanı lahitlerden oda mezarlara kadar çeşitli mezar tiplerini içinde barındırır.

Örnek olarak alınan bu 3 nekropol alanı, gerek mezar çeşitleri, gerek kronolojik

* Yrd. Doç. Dr. Gülseren Kan Şahin, Sinop Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: gulserekan@hotmail.com.

** M.A. Nihal Kardoruk, Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: nihal.kardoruk@gmail.com.

olarak mezarların ve mezarlığın gelişimi, gerekse kazıldıkları 19. yy.'dan günümüze uzanan çağdaş sergi düzenlemeleri ile Klasik Arkeoloji biliminin en öne çıkan buluntu gruplarından bazılarını teşkil etmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Nilüfer, Apollonia ad Rhyndakos, Mysia, İtalya, Nekropol

SOME EXAMPLES FROM ITALY FOR EXHIBITION ARRANGEMENT OF NECROPOLIS

Gülseren Kan Şahin*
Nihal Kardoruk**

ABSTRACT

Necropolis, as an Archaeological unit, are situated almost whole Greco-Roman cities in Anatolia. In this point, Landscape Works tried in Nilüfer-Gölyazı whose ancient name is Apollonia Ad Rhyndacum is project that it seems give hope archaeological studies in Anatolia in 21. century. To get support from science and art in order to spring endeavor gives a direction in these kind of projects. With this edict, our purpose is to introduce some example necropolis, which are can be role model for landscape work will be made in Mysia necropolis, by giving chronology and exhibition from Italy. Within these framework, we will scrutinize;

- ❖ The harbour cities of Rome Ostia (Porta Romana) and Portus (Isola Sacra) Necropolis
- ❖ Cerveteri Necropolis (Banditaccia) and Tarquinia Necropolis which is situated in northern Rome and attributed to Etruscan
- ❖ Via Marche Necropolis in Taranto at Puglia Region

Porta Romana Necropolis, at first, studied systematically by Michael Heinzelmann is located on the road that connect Rome and Ostia each other. The necropolis including numerous kind of grave types has similarity with Gölyazı Necropolis by the way of location. The Necropolis of Portus, Isola Sacra, which draw attention with rich grave culture and structures gain importance after harbour was moved to Portus from Ostia. Moreover, it seems as a database for grave culture and religion of Roman Empire.

Banditaccia Necropolis which are attributed to Etruscan and located in Cerveteri and Tarquinia Necropolis were added World Heritage list by Unesco in 2004. These two necropolis gived some evidences about urban civilisation and dwelling architecture in Mediterranean include abundant graves which are organized like street and neighborhood.

Third and the last example of necropolis is called Via Marche in Taranto within Italy. Necropolis comprises of lots of graves dated archaic, classic and hellenistic era includes numerous grave types to sarcophagus from chamber.

These three examples of necropolis with grave types as well as the improvement of

* Asst. Prof. Gülseren Kan Şahin, Sinop University, Faculty of Literature, Department of Archaeology, E-mail: gulserekan@hotmail.com.

** M.A. Nihal Kardoruk, Dokuz Eylül University, Faculty of Literature, Department of Archaeology, E-mail: nihal.kardoruk@gmail.com.

graves as chronologic, also exhibition arrangement to modern times from the time when they were excavated become prominent in Classical Archaeology.

Keywords: Nilüfer, Apollonia ad Rhyndacum, Mysia, Italy, Necropolis

TARİHÖNCESİNDE ÖLÜM VE ÖLÜLER KENTİ

Necmi Karul*

ÖZET

İnsanlar için ölümün anlamına ilişkin ilk somut kanıtlar gömütlerin ortaya çıkmasıyla başlar ve soyutlama düşüncesinin gelişimiyle ilişkilendirilir. Soyutlama, bedenın gömülmesi kadar mezara bırakılan armağanlar dolayısıyla insanın ‘öteki dünyayı’ canlandırmasını ifade eder. Ölüm kavramı günümüze yaklaştıkça her toplum için farklı biçimlerde dışa vurulmakta ancak dünyadaki yaşamın son bulduğu gibi ortak bir inanç etrafında şekillenmektedir. En basit haliyle ölüm, gömüt ve bunlarla ilişkili soyut düşünceler Orta Paleolitik Çağ’a kadar geri gitmekte, gömüt uygulamalarının tanımlı geleneklere dönüşümü ise MÖ 11-10. binyıllarda gerçekleşmektedir. Bir bakıma yerleşik yaşamla birlikte, yerleşme ve evlerin içlerinde, taban ya da sekilerin altına yapılan gömütlerde bedenler, bir çocuğun anne karnındaki pozisyonuna benzer şekilde büzülerek yatırılmaktadır. Bazı kural dışı uygulamalarla birlikte bu gelenek yaklaşık olarak dört bin yıl boyunca, Anadolu’yu da kapsayacak şekilde bütün Yakındoğu’da uygulanmaktadır. Yerleşme sakinlerinin hepsinin yerleşim içine gömüldüklerini söylemek güç ise de gerçek anlamada yerleşim dışı gömüt geleneği, başka bir deyiş ile mezarlıklar MÖ 7-6. binyıllarda ortaya çıkmaktadır.

Kuzeybatı Anadolu’da yerleşim içi gömüt uygulamasının terk edilerek dışarıya, bir mezarlık alanına taşınması MÖ 6. binyılın başlarında gerçekleşmiştir. Burada, Aktopraklık Hüyük’te MÖ 7. binyılın ikinci yarısında gömütler, höyükteki ilk yerleşimcilere ait barınakların içine taban altlarında yapılırken, yeni binyıl ile birlikte içlerine çeşitli hediyelerin bırakıldığı gömütlerin bulunduğu bir mezarlık alanının ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Bu sunumda Neolitik Dönem’de değişen gömüt uygulamaları ve geleneği, Aktopraklık bulgularından yola çıkarak irdelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nekropolis, Ölü, Ölüm, Aktopraklık

---

* Doç. Dr. Necmi Karul, İstanbul Üniversitesi, Tarihöncesi Anabilim Dalı,
E-mail: nkarul@istanbul.edu.tr.

DEATH AND NECROPOLIS IN PREHISTORY

Necmi Karul*

ABSTRACT

The preliminary concrete evidences on the meaning of death for humans begin by revealing of the burials and related with development of abstraction thought. Abstraction represents the visualizing of the afterlife owing to the left gifts into tomb as buried of the body. While getting closer to the present day, death concept is acted out in varies ways for each community however it's formed around a common belief as an idea of the end of life in the world. In its simplest form; death, burial and abstract thoughts associated with, go back till the Middle Paleolithic Period though transformation of burial practices into defined traditions actualized at 11-10. Millennium BCE. In some sort with the settled life, intramural burials that buried below the floor or platforms, laid down in a shrunk position as a child in the mother's womb. With some exception practices this tradition practised approximately four thousand years all over the Near East by involving Anatolia. Even if it's hard to consider all the residents buried in the sites, in a real term of extramural tradition, in other words grave yards, emerged 7-6. Millennium BCE.

Abandonment of the intramural practice and transferring to out, to a grave yard, occurred at the beginning of the 6th Millennium BCE at Northwest Anatolia. Along Aktopraklık Höyük, while the burials buried below the shelter of the first settlers at the second half of the 7th Millennium BCE, it is comprehended that a grave yard with the burials which various gifts were left in, emerged with the new millennium. In this presentation, changing of the burial practices and tradition in Neolithic Period will be tried to be examined by based on the Aktopraklık findings.

Keywords: Necropolis, Dead, Death, Aktopraklık

---

* Assoc. Prof. Necmi Karul, İstanbul University, Prehistory Department,
E-mail: nkarul@istanbul.edu.tr.

PARİON GÜNEY NEKROPOLİSİ MEZARLARI VE ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ IŞIĞINDA OLASI NEKROPOLİS PEYZAJ-AÇIK HAVA MÜZESİ-MÜZEPARK UYGULAMALARI ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Hasan Kasapoğlu*

ÖZET

Çanakkale ili, Biga ilçesi, Kemer köyü sınırları içerisinde yer alan Parion, Antik Troas Bölgesi'nin önemli yerleşimlerinde bir olmakla birlikte, 2005 yılından bu yana gerçekleştirilen kazı ve restorasyon çalışmalarıyla her geçen gün önemini vurgular nitelikte gelişmelere sahne olmaktadır. Antik kentin bu güne kadar kazı çalışmaları yapılan tek nekropolisi olan Parion Güney Nekropolisi, bugünkü Kemer Köyü mezarlığından kuzeye doğru, mezarlıktan hemen sonraki sağa doğru girilen ilk sapakta, kentin güney kapısı ve doğusundaki tepeler arasına yerleştirilmiş Tavşandere olarak adlandırılan küçük bir vadi içerisinde yer almaktadır. Parion Güney Nekropolisi'nde, 2005 yılından itibaren gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, tam anlamıyla mezar olarak nitelendirilebilecek, 200'ün üzerinde mezar ortaya çıkarılmıştır. Anıt Mezar (Sunak?), Lahit, Taş Sandık Mezar, Moloztaş Örgü Mezar, Kiremit Mezar, Pithos Mezar, Amphora Mezar, Hydria Mezar, Basit Toprak Mezar, Ahşap Tabut Mezar ve Urneler ana başlıkları altında toplanabilecek çok çeşitli mezar tipolojisine sahip olan nekropoliste, bugün gelinen noktada elde edilen veriler ışığında, MÖ 7. yüzyıl sonlarından MS 2. – 3. yüzyıla kadar aralıksız olarak devam eden yaklaşık 900 yıllık bir kullanım olduğu tespit edilmiştir. Ortalama 1000 m²'lik alanda ortaya çıkarılan mezarlardan, yerinde korunabilecek durumdakiler, geçici sağlamaştırmalarla koruma altına alınırken, diğer mezarlar gerekli belgeleme çalışmaları yapılarak kaldırılmışlardır. Gerek yerinde korunan mezarlar, gerekse de belgelenerek kaldırılmış mezarlardan elde edilen veriler ışığında antik kentin ölü gömme gelenekleri konusunda önemli verilere ulaşılmasının yanı sıra, elde edilen bu verilerle oluşturulacak yeniden kurma denemeleri ve simülasyon çalışmaları ile nekropolisde gezilebilir ve bilgilendirici bir açık hava müzesi-müze park yapılması için ilk görüşler bu bildiride sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Troas, Parion, Nekropol, Peyzaj

---

* Yrd. Doç. Dr. Hasan Kasapoğlu, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü,
E-mail: hkasapoglu@atauni.edu.tr

SOME THOUGHTS ABOUT POSSIBLE NECROPOLIS LANDSCAPE-OPEN AIR MUSEUM-ARCHAEO-PARK APPLICATIONS IN THE LIGHT OF THE PARION SOUTHERN NECROPOLIS'S GRAVES AND BURIAL CUSTOMS

Hasan Kasapoğlu*

ABSTRACT

Parion located boundaries within Kemer village of the Biga town in Çanakkale, as well as it is one of the important settlement in Ancient Troas Region, it has also witnessed important advances with the excavations and restoration works since 2005. Parion Southern Necropolis which is the only necropolis to be excavated in this ancient city, is located in a small valley called Tavşanlıdere between city's south gate and the hills in the east of it. Today the ancient necropolis is reached by the first right hand junction after the modern Kemer Village's cemetery. As a result of the excavations which have been done 2005, it has been found out above 200 graves in the Parion South Necropolis.

In the light of today's data, it has been determined that there is a necropolis which is consistently used from the end of the 7th century BC to the 2th-3th century AD and is approximately 900 years, having a large of gravities such as Monumental Grave (Altar?), Sarcophagus, Stone Cist Grave, Rubble Stone Textured Grave, Tile Grave, Pithoi Grave, Amphora Grave, Hydria Grave, Simple Earth Grave, Wooden Coffin Grave and Funeral Urn.

In uncovered in an average 1000 m² area, some of the graves that could be protected in place has been protected by temporary consolidation. Besides, the other graves were removed after documentation.

In the lights of the data obtained from both the graves protected in their own places and the graves removed after having been documented, it can be reached important data about burial customs of ancient city. Besides it will be presented first views for doing open-air museum/arkaeopark which can be toured and informative in necropolis with the reconstruction experiments and simulation workings thanks to these datas in this presentation.

Keyword: Troas, Parion, Necropol, Landscape

---

* Asst. Prof. Hasan Kasapoğlu, University, Faculty of Art and Sciences, Department of Archaeology, E-mail: hkasapoglu@atauni.edu.tr

MİLAS MEZARLARI: KORUMA ÖNLEMLERİ VE ÖNERİLERİ

Abuzer Kızıl*

ÖZET

Antik Mylasa, çok az değişikliğe uğramış şekliyle bugünkü Milas Karia bölgesine iki kez başkentlik yapacak kadar tarihsel öneme sahip bir kenttir. Bu tarihsel önem hiç şüphesiz arkeolojik anlamda pek çok anıtsal yapıya ev sahipliği yapmayı da beraberinde getirmiştir. Bu arkeolojik anıtlar arasında iki mezar yapısı öne çıkmaktadır. Çalışmamıza konu olan mezar yapılarından birisi bütün mimari unsurları ile ayakta kalmayı başarmış, kentin nekropolünün yayıldığı Sodra Dağının eteklerinde yer Alan Gümüşkesen Mezar Anıtıdır. Podyum, peristylli orta kat ve piramidal çatıdan oluşan mezarın kirlenme ve ciddi çatlaklar nedeniyle bir an önce teknik analizlerinin yapılarak müdahale edilmesi gerekmektedir. Koruma konusunda ciddi sorunları olan diğer yapı ise Hekatomneion'dur. 2010 yılında bir ihbar sonucu keşfedilen mezar Karia'nın bilinen ilk satrapı Hekatomnos ve eşi Aba'ya aittir. Etrafı duvarlarla çevrili, kutsal bir terasın batı tarafında yer almaktadır. Devasa bir podyum, piramidal kesitli üst oda, tonoz çatılı gömü odası ile dış dünyayla irtibat sağlayan yine tonoz çatılı bir dromostan oluşmaktadır. Mezarla ilgili en önemli koruma sorunu, gömü odasının duvarlarında yer alan krali ve mitolojik konuların ele alındığı resimlerin sağlıklı iklimlendirmesidir. Altın varak ve değişik renklerde yapılan resimler, kendi dönemlerinden günümüze kadar bozulma süreci yaşamış olsalar da hiç şüphesiz en yoğun ve hızlı bozulmayı soygunla birlikte yaşamışlardır. Duvar resimlerinin korunmasına yönelik uluslararası çalışmalar büyük ölçüde tamamlanmış olmasına rağmen son nokta henüz konulabilmiş değildir. Teknik cihazlarla geçici iklimlendirme koşulları sağlanmış olsa da kalıcı çözüm için podyumun üstünün ne şekilde izole edilebileceği arayışları sürmektedir. Çatılı ya da çatısız.

Anahtar Kelimeler: Karia, Milas, Mezar, Koruma

---

* Yrd. Doç. Dr. Abuzer Kızıl, Muğla Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: ayzer65@gmail.com.

MILAS TOMBS: PROTECTION MEASURES AND RECOMMENDATIONS

Abuzer Kızıl*

ABSTRACT

Ancient Mylasa, modern Milas, was the capital of Karia twice, has a great historical significance. This historical significance has undoubtedly brought with it to host many archaeological monuments. Among these archaeological monuments two tomb structures distinguish. One of the grave constructions which is the subject of this work is the Gümüşkesen Monument which is located at the skirts of the Sodra Mountain where the city's necropolis spreads, which has survived with all its architectural elements. Because of the contamination and serious cracks of the grave which is composed of podium, middle floor with peristyle and pyramidal roof, it is necessary to make technical analysis and protection measures should take place as soon as possible. Hekatomneion is the other structure that has serious problems about protection. The tomb discovered in 2010 as a result of a notice, and it belong to Hekatomnos, the first known satrap of Karia, and his wife Aba. It is located on the west side of a sacred terrace which is surrounded by walls. Tomb constituted with a gigantic podium, an upper room with pyramidal cross section, a buried chamber with a vaulted roof, and a vaulted dromedary that connects to the outside world. The most important conservation problem related to the tomb is the correct climatization of the paintings on, which royal and mythological subjects depicted on the walls of the burial chamber. Although the paintings made of gold leaf and different colors have lived through period of deterioration from their own times till modern times, undoubtedly they lived with the most intense and rapid corruption with robbery. Although international work on the conservation of wall paintings has been largely completed, the end point has not yet been put into place. Despite the provision of temporary climate conditions with technical devices, the search for permanent isolation of the podium is still a question mark: With Roof or Without Roof?

Keywords: Caria, Mylasa, Tomb, Protection

---

* Asst. Prof. Abuzer Kızıl, Mugla Sıtkı Kocman University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Archaeology, E- mail: ayzer65@gmail.com.

THE HELLENISTIC AND ROMAN NECROPOLIS IN HATTUŞA-BOĞAZKÖY

Sven Kühn*

ABSTRACT

The ruins in the direct vicinity of the modern village of Boğazkale in Central Anatolia are known to be the remains of the Bronze Age kingdom of the Hittites. But beginning with the very first excavations, there has always been found proof for later occupations of the settlement area.

The extended Hellenistic and Roman Necropolis around The Great Temple is the most revealing archaeological evidence for the presence of a substantial population in classical antiquity in the said area. Some 150 graves have been found to date. The Necropolis consists of several different grave types. They include rather basic variations such as simple ground burials without any grave goods. But they also include more advanced and richer graves, e.g. burials in pithoi, roof tile graves and cist graves. In addition three cigar shaped clay sarcophaguses and two pithoi sarcophaguses have been unearthed. Several graves were covered with small mounds as is indicated by circular stone rows which surrounded these burials.

The grave goods shed a unique light on the cultural development in Central Anatolia. The artefacts such as pottery, weapons and coins allow - to a certain extent - the identification of different zones of influence. A typical Central Anatolian ware known as “Galatian Ware” is used widely in graves which never contain artefacts of roman origin. This indicates its use in pre-roman times and shows the proximity of the “Galatian Ware” to indigenous Anatolian wares such as Banded Wares excavated in Gordion or the Lagynos Ware from Southeast Anatolia. The impact of the Roman Conquest can be seen in the changes of the set of grave goods. Red-slip wares become more common in the assemblages. The coins show a direct connection to the big cities in Western Anatolia. Roof tile graves are introduced and burials in pithoi disappear from the archaeological record. This observation correlates with a shift of settlement patterns in the area.

The remains of 65 of the diseased, unearthed between the 1967 and the 2010 field seasons, were subject to anthropological and isotopic analysis. These analysis allow us to get a general idea of the everyday life of the inhabitants of the area. The bone fractures for instance indicate a strenuous life. The differences between the injuries of male and female subjects show a high degree of division of labour. The isotopic analysis provide an insight into the diet of the individuals. Mainly cereals were consumed about a third of the dietary proteins have been covered by meat or dairy products. Interestingly, there seems to have been no difference in access to meat between male and female individuals.

The absence of literary sources in the area under surveillance demands a scrupulous

---

* M.A. Sven Kühn, DFG Research Assistant at the Boğazköy-Hattuşa Project,
E-mail: sven_kuehn_uni@yahoo.de.

examination of the evidences. The Necropolis in Boğazköy provides a rare opportunity for the archaeologist to gain insights into the classical antiquity east of the well-known cities in Western Anatolia.

Keywords: Hellenistic Necropolis, Roman Necropolis, Hattuşa-Boğazköy

HATTUŞA-BOĞAZKÖY'DEKİ HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ NEKROPOLLERİ

Sven Kühn*

ÖZET

İç Anadolu'da yer alan modern Boğazkale ilçesinin hemen yakınındaki kalıntılar, Tunç Çağı krallığı olan Hititler'e ait kalıntılar olarak bilinmektedir. Ancak, ilk kazılardan başlayarak, yerleşim alanlarının daha sonraki dönemlerde iskan edildiğine ilişkin kanıtlar bulunmuştur. Büyük Tapınak çevresindeki genişletilmiş Hellenistik ve Roma dönemi Nekropolü, sözü edilen alanda klasik antik çağlarda önemli bir nüfusun varlığı için en açıklayıcı arkeolojik kanıt olarak değerlendirilebilir. Bugüne kadar yaklaşık 150 mezar bulunmuştur. Nekropol alanı birkaç farklı mezar türünü kapsamaktadır. Bunlar, mezar eşyaları olmaksızın basit zeminde gömüt gibi oldukça basit varyasyonları içermektedir. Fakat, aynı zamanda nekropol alanında, pithos mezarlar, kiremit mezarlar ve taş sanduka mezar tipleri gibi, daha gelişmiş ve daha zengin mezarlarda bulunmaktadır. Ayrıca üç adet iğ biçimli, kilden yapılmış lahit ile iki adet pithos lahit açığa çıkartılmıştır. Bunları çevreleyen dairesel taş sıralarıyla gösterildiği gibi birkaç mezar da küçük yığılma tepeciklerle kaplanmıştır.

Mezar eşyaları, Orta Anadolu'daki kültürel gelişim üzerine benzersiz bir ışık tutmuştur. Çanak-çömlek, silah ve madeni paralar gibi eserler - bir dereceye kadar - farklı etki alanlarının tanımlanmasına izin vermektedir. Tipik bir İç Anadolu seramiği olarak bilinen "Galat Seramiği", Roma kökenli eserler içermeyen mezarlarda yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Bu durum, Galat Seramiği'nin Roma öncesi dönemlerde kullanımını ve "Galat Seramiği'nin" Gordion'da kazılmış "Bantlı Seramikler" veya Güneydoğu Anadolu orijinli "Lagynos Seramikleri" gibi "Yerli Anadolu Mallarına" yakınlığını gösterir. Roma İmparatorluğu'nun etkisi, mezar eşyaları kümesindeki değişikliklerde görülebilmektedir. Kırmızı Astarlı Seramikler, buluntu topluluklarında daha yaygın hale gelir. Sikke buluntuları, Batı Anadolu'daki büyük kentlerle doğrudan bir bağlantıya işaret etmektedir. Çatı kiremiti mezarlar tanıtılmış olup ve pithos içindeki gömütler arkeolojik kayıt açısından yok olmuştur. Bu gözlem, bölgedeki yerleşim kalıplarının yer değiştirmesiyle ilişkilidir.

1967 ve 2010 kazı sezonları arasında ortaya çıkarılan hastalıklı 65 kişinin kalıntıları, antropolojik ve izotop analizine tabi tutuldu. Söz konusu analizler, bölgede yaşayanların günlük yaşamı hakkında genel bir fikir edinmemizi sağlar. Kemik kırıkları yorucu bir ömüre işaret eder. Erkek ve kadınların yaralanmaları arasındaki farklar, yüksek seviyeli iş bölümü dağılımını göstermektedir. İzotopik analiz, kişilerin beslenme diyetlerine dair bir fikir vermektedir. Temel olarak tahıllar diyetin yaklaşık üçte biri oranında tüketildi. Proteinler ise et veya süt ürünlerine karşılık gelmektedir. İlginçtir ki, erkek ve kadın bireyler arasında et ürünlerine erişimde fark yok gibi gözükmektedir.

* M.A. Sven Kühn, Boğazköy-Hattuşa Projesi Araştırma Görevlisi,
E-mail: sven_kuehn_uni@yahoo.de.

Tarama altındaki alanda edebi kaynakların bulunmaması, kanıtların titiz bir şekilde incelenmesini gerektirir.

Boğazköy'deki Nekropolis, bir arkeolog için Batı Anadolu'daki tanınmış şehirlerin doğusundaki klasik antik çağlar hakkında fikir edinmesi açısından, nadir bulunan bir fırsat sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Hellenistik Nekropolis, Roma Nekropolisi, Hattuşa-Boğazköy

PRIENE NEKROPOLLERİ

İbrahim Hakan Mert*

ÖZET

Bildirinin amacı, Priene antik kentinin Nekropol alanlarında 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleştirdiğimiz yüzey araştırması ve kazıların ön sonuçlarını tanıtmaktır. Priene, “Doğu” ve “Batı” Nekropolü olmak üzere iki nekropol alanına sahip bir antik kenttir. Bildiri kapsamında aşağıdaki husus ve sorulara cevap aranacaktır:

1. Nekropol alanlarının topoğrafik özellikleri.
2. Farklı mezar tipleri ve bunların nekropol alanları içerisindeki konum ve dağılımları.
3. Mezarların mimari özellikleri ve buluntularına göre tarihlenmesi ve kronolojisi.
4. Mezar ve mezar anıtlarının yapı teknikleri.

Anahtar Kelimeler: Priene, Nekropol, Mezar

---

* Prof. Dr. İ. Hakan Mert, Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: ihmert@uludag.edu.tr.

THE NECROPOLEIS OF PRIENE

İbrahim Hakan Mert*

ABSTRACT

The purpose of the report is to introduce that were gained during the surface survey and the preliminary results of the excavations in the necropoleis areas of the ancient city of Priene in the years of 2015 and 2016. Priene has two necropoleis, which we called “West Necropolis” and “East Necropolis”.

Within the context of the report, the following cases and questions will be sought:

1. Topographic characteristic of the necropoleis.
2. Different tomb types and their positions and distributions in the necropoleis.
3. Architectural characteristics of the tombs, their dating and chronology according to their finds.
4. Construction techniques of the tombs and tomb structures.

Keywords: Necropol, Tomb, Priene

---

* Professor İ. Hakan Mert, Uludağ University, Faculty of Art and Sciences, Department of Archaeology, E-mail: ihmert@uludag.edu.tr.

APOLLONIA DEFNETME ADETLERİNİN KUZEY KARADENİZ BENZERLERİ, NEKROPOLERİN KORUNMA VE PEYZAJ PROBLEMLERİ

Aziz Novruzlu*

ÖZET

Apollonia ad Rhyndakos, Ulubat Gölü'nün sahilinde – Gölyazı'da yerleşir. İ.Ö. 2. yüzyılda Milet'in kolonisi olarak kurulmuş kentte 2002-2003 yıllarında, Bursa ili Gölyazı Belediyesi'nin desteği ile gerçekleştirilen 20 günlük araştırmalar Dr. S. Aybek tarafından yürütülmüştür. 2016 yılında Gölyazı nekropolünde Bursa Arkeoloji Müzesi Başkanlığında kurtarma kazıları gerçekleştirilmektedir. Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şahin danışmanlığında yürütülen çalışmalar Apollonia a.R. antik tarihinin zenginlikleri, mezar tipleri, defin adetleri, şehrin ekonomisi, sanatı, hakkında önemli bilgiler ortaya çıkarmıştır.

Taş kutu mezarlarda defin etme adetleri eski tarihlerden ortaya çıkmıştır. Orta Asya'da, Kazakistan'da, Karadeniz'in kuzeyinde ilk düzenli bu tip mezarlar MÖ. IV binyıllarda ortaya çıkar. Tunç çağında kurganların içeriğinde de taş kutu mezarlar inşa olunmuştur. Kuzey Karadeniz'de antik çağda da taş kutu mezarlarda defnetme adetleri devam etmiştir. Roma çağında defnetmede değişiklikler olmuş yakılmış ölülerin külleri amforalara doldurularak küçük ölçülü taş kutu mezarlara gömülmüştür. Ölü hediyelerinin bir kısmı amfora ile taş kutu mezarın duvarları arasına, değer kısmı ise mezarla toprak çukur arasına bırakılmıştır. Apollonia mezar tiplerinin, defnetme adetlerinin ve buluntularının Kuzey Karadeniz kıyılarında rastlanması roma kolonilerinin bu bölgelerde de yayılmasını tespit ediyor. Herson nekropolünde restorasyon, korunma ve peyzaj yöntemleri belli olduğundan bu tecrübenin nezdren geçirilmesi Gölyazı nekropolünde Müze-park oluşturulması için faydalı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Apollonia a.R, Kuzey Karadeniz, Nekropol, Peyzaj

---

* Prof. Dr. Aziz Novruzlu, Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü,
E-mail: aziznovruzlu@uludag.edu.tr.

BURIAL CUSTOMS OF APOLLONIA AND CORRELATIONS WITH NORTHERN BLACK SEA AREA, LANDSCAPE AND PROTECTION OF NECROPOLISES

Aziz Novruzlu*

ABSTRACT

Ancient town of Apollonia ad Rhyndacum is located in modern day Gölyazı, near Lake Ulubat. Town was first built as a colony of Milet in 2nd century B.C. In the years of 2002-2003, an expedition with the support of Nilüfer Municipality had carried out by Dr. Serdar Aybek. In 2016, salvage excavation is taking place under the presidency of Bursa Archaeology Museum and Prof. Dr. Mustafa Şahin is assigned as scientific advisor. These excavations produce informations about ancient town's economy, art, burial practices and traditions.

Burial practices in stone box graves has a long history. This type of graves firstly seen innorth of the Black Sea, Kazakstan in Central Asia in 4th millenium BC. In Bronze Age, stone box graves built inside of the cairns. Burials in stone box graves are seen in ancient times too throughout the Northern Black Sea Area. During Roman Times, ashes of the body put in to amphoras after cremation and the amphoras were buried inside a small sized stone box graves again. Burial gifts were left between the grave wall and amphora or grave pit. Excistence of similar grave types, burial traditions and gifts from Apollonia and North Black Sea coast indicates expand of Roman colonies in Black Sea Area. Restoration, protection and landscape projects from the Nekropolis of Herson should be re-examined in order to design a museum-park project in Gölyazı Nekropolis.

Keywords: Apollonia a.R, Northern Black Sea, Necropolis, Landscape

---

* Professor Aziz Novruzlu, Uludag University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: aziznovruzlu@uludag.edu.tr.

MİLET KACARTEPE NEKROPOLÜ, KORUMA VE DÜZENLEME ÇALIŞMALARI

Fikret Özcan*

ÖZET

İlk kez 1906 yılında kazılan ve 1994-1995 yıllarında yeniden kazı çalışmalarının yapıldığı Milet Kacartepe Nekropolü'nde Arkaik Dönem'den Roma İmparatorluk Dönemi'ne dek gömü yapılmıştır. Yeni kazılarda Kacartepe'nin güney kısmı tamamen kazılarak yeni mezarların varlığı tespit edilmiştir. Daha önce bulunan ve yeni kazılarda gün yüzüne çıkarılan mezarlar Elke Forbeck tarafından doktora çalışması çerçevesinde incelenmiştir. Tepeyi ortadan bölen, 21,5 m.lik bir dromosa sahip Aslanlı mezar, Anadolu'da anıtsal mezar mimarisinin en etkileyicilerinden biridir. Aslanlı mezarın ön girişi önüne konulmuş olan aslan heykeli de Arkaik Dönem İon sanatının en güzel örneklerinden biridir. Tepenin tümü kireçtaşıdan olduğundan, gün yüzüne çıkarılan mezarların koruma sorunları da beraberinde gelmiştir. Doğal şartların doğrudan kireçtaşına etkisi nedeniyle bu nekropolde yüzeyin yıpranmasına karşı önlem olarak bir bitki bilimcinin önerileri dikkate alınarak yüzey elenmiş toprakla örtülerek yüzeyin tümüne her mevsimde kendiliğinden yetişen ve o yöreye has bitki ve otlar ekilmiştir. Bu türden bitki ve otların özelliği, herhangi bir bakıma ihtiyaç olmadan doğal şartlarda varlığını sürdürebilmeleri ve yüzeye zarar vermeden koruma özelliklerine sahip olmalarıdır. Koruma açısından oldukça başarılı bir uygulama olmasına karşın bu görkemli nekropolün bir cazibe merkezi haline getirilmesi için şimdiye dek daha ileri bir çalışma yapılmamıştır. Ancak Milet, Osmanlı Dönemi'ne dek bunları sergileyecek potansiyele sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Milet, Nekropol, Mezar, Koruma

---

* Doç. Dr. Fikret Özcan, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: foezcan@hotmail.com.

MILETUS, THE NECROPOLIS OF KACARTEPE, PROTECTIVE MEASURES AND PRESENTATION

Fikret Özcan*

ABSTRACT

In the necropolis of Kacartepe in Miletus burials took place from Archaic time to the middle Imperial period. There were first excavations in 1906 and then again in the years 1994-1995. In these new excavations, the southern side of Kacartepe was entirely cleared, and several new graves were found. The graves, the former and the newly found ones, were presented by Elke Forbeck in her dissertation. The Kacartepe, a limestone hill, is cut by a dromos of 21.5m length. It belongs to the lions grave which is one of the most impressive examples of sepulchral architecture in Anatolia. The lion, originally guarding the entrance of the tomb, he himself is one of the most beautiful sculptures in the Ionic art of Archaic times. Since the hill is made of limestone, the problem of how excavated graves should be protected had to be dealt with. Here the proposal of a botanist was met: The entire surface was covered with sifted earth and planted with indigenous shrubs and herbs. This kind of vegetation does not need neither special care nor causes it damage on the graves it protects. The protective measures proved to be effective. Further steps to make the area attractive for those interested were not taken. However, Miletus has the potential to show burial forms from Archaic to Ottoman times.

Keywords: Miletus, Necropolis, Grave, Conservation

---

* Assoc. Prof. Fikret Özcan, Süleyman Demirel University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: foezcan@hotmail.com.

ANTANDROS NEKROPOLİSİ TEŞHİR VE DÜZENLEME ÖNERİLERİ

Gürcan Polat*
Yasemin Polat**

ÖZET

Edremit Körfezi'nin kuzeyine, İda Dağı'nın güney eteklerine konumlanmış bir Troas kenti olan Antandros'da nekropolis kazı çalışmaları 2001 yılından beri sistemli olarak yürütülmektedir. Nekropolis yerleşimin batı bölümünde yer almakta olup, deniz ve denize paralel olarak uzanan tepenin arasında yaklaşık 50 m. genişliğindeki düzlüğe konumlanmıştır. Tepenin eteğinde yer almasının verdiği avantaj ile İ.Ö. geç 8. yüzyıldan İ.Ö. 1. yüzyılın sonuna kadar kesintisiz ve yoğun kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu uzun süreli yoğun kullanım, çok farklı mezar tiplerinin bir arada görülmesini de beraberinde getirmektedir. Bu kapsamda taş ve pişmiştörak lahitler, birincil ve ikincil kremasyon, çatı kiremidi, pithos, amphora, basit toprak gömü tipleri belirlenen mezar tipleri arasında yer almaktadır. Ayrıca bu mezarların bazılarının toprak üzerinden yerini belirlemek için kullanılan üst yapı konstrüksiyonları ve mezar stelleri de in-situ olarak nekropoliste ele geçmiştir. Kazısı halen devam eden nekropolisin bir yandan ziyarete açılmasına dönük olarak da planlar oluşturulmaya başlanmıştır. 4.5 m. genişliğinde bir yolun da içerisinde geçtiği nekropolis de üç farklı teşhir planlanmaktadır. Bunlardan ilki antik dönemde nekropolisten geçen yolu kullanan bireylerin nasıl bir mezarlık gördüklerinin, mezar üst yapılarının ve stellerin kullanımı ile canlandırılması, ikinci aşama ise mezarların ilk açılması ile ele geçen iskelet ve buluntuların imitasyonlar yardımı ile sergilenmesi, üçüncü aşama da manken kullanımı ile bir kremasyon işleminin canlandırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Troas, Antandros, Nekropolis

---

* Prof. Dr. Gürcan Polat, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: gurcan.polat@ege.edu.tr.

** Doç. Dr. Yasemin Polat, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: yase-min.polat@ege.edu.tr.

PROPOSALS FOR THE EXHIBITION AND ARRANGEMENT IN ANTANDROS NECROPOLIS

Gürcan Polat*
Yasemin Polat**

ABSTRACT

Antandros is an important city of the ancient Troad region, situated on the north of the Edremit gulf, on the southern slope of Mount Ida. Systematic excavations in Antandros necropolis have been continued since 2001. Necropolis in the west side of the ancient settlement is located on the approximately 50 m. wide and flat area between the sea and the hill parallel to it. Due to being on the slope of the hill, it has been densely and continuously used as a cemetery between the 8th and 1st centuries BC. This long-time intensive use allows different types of graves to be seen together. Stone and terracotta sarcophagi, primary and secondary cremations, roof tile, pithos, amphora graves are some of the grave types identified. Some of the sarcophagi and cremations have upper structures which indicated the graves above the ground and few stelae are found in-situ on the graves. The projects of the necropolis visiting are began while continuing the excavation of necropolis. Three different exhibitions are planned in the necropolis in which the 4,5 m wide road passed through. The necropolis which its excavation still has continued planning to open visits thus projects about visiting necropolis area has begun to be held. 4.5 m.wide road has passing through the necropolis and three different exhibitions have planning for visitors. The first of them is related with the ancient road that passing through the necropolis. In the project the orijinal state of the necropolis in the ancient times tried to be revived. The upper structures of graves and stelae also is going to be revived. In the second stage imitaions of skelatons and findings are going to be displayed like in the first circumstances when the graves are opened by the archaeologists. In the third stage, cremation ceraminy is going to be revived with the help of model.

Keywords: Troas, Antandros, Necropolis

---

* Professor Gürcan Polat, Ege University, Ege University, Faculty of Art and Sciences, Department of Archaeology E-mail: gurcan.polat@ege.edu.tr.

** Assoc. Prof. Yasemin Polat, Ege University, Faculty of Art and Sciences, Department of Archaeology, E-mail: yasemin.polat@ege.edu.tr.

MYNDOS ASAR ADASI MEZARLARI

Derya Şahin*

ÖZET

Muğla'nın Bodrum ilçesi, Gümüşlük Mahallesiinde bulunan Myndos Antik Kentinin yerleşimi Asar Adası olarak bilinen adayı da kapsamaktadır. 2009 yılında başlayan ada kazıları 2014 yılına kadar kesintisiz devam etmiştir. Yapılan kazı çalışmaları neticesinde adanın en üst noktasında kriptası ile büyük bir bazilika yapısı, 11 adet Bizans Mezarı tespit edilmiştir. Taş duvar örgü, kireç taşı duvar örgü, tuğla örgü duvar, tuğla taban döşemeli, kesme taş taban döşemeli, ana kaya ve toprak dolgu taban, çakıl taşı taban mezarları olmak üzere değişik yapı malzemeleri ve teknikleri kullanarak yapılan farklı türleri bulunmaktadır. Mezar yapıları buluntularla birlikte değerlendirildiğinde, Erken 6. yüzyıl ve 7. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Anahtar kelimeler: Myndos, Asar Adası, Mezar, Bazilika, Bizans.

---

* Doç. Dr. Derya Şahin, Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: dsahin25@hotmail.com.

TOMBS FROM ASAR ISLAND, MYNDOS

Derya Şahin*

ABSTRACT

Ancient city of Myndos is located in Gümüşlük District in Bodrum /Muğla and ancient city's borders compise an island too, which is known as Asar Island. The island excavations started in 2009 and continued uninterruptedly until 2014. As a result of the excavations, a large basilica structure with its crypt and 11 Byzantine tombs were identified at the top of the island. There are different types of tombs made by using different building materials and techniques such as stone wall masonry, limestone masonry, brick masonry wall, brick floor mound, cut stone floor mound, bedrock and earth filling bases, pebble stone tombs. When burial structures were evaluated together with the finds, it is possible to date these tombs to the early 6th century and the 7th century.

Keywords: Myndos, Asar Island, Tomb, Basilica, Byzantine

---

* Assoc. Prof. Derya Şahin, Uludag University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: dsahin25@hotmail.com.

APOLLONIA AD RHYNDAKOS NEKROPOL ALANI KURTARMA KAZILARI

Mustafa Şahin*
Ali Sinan Özbey**

ÖZET

Kültür ve Turizm Bakanlığı izniyle, Bursa Arkeoloji Müzesi'nin başkanlığı ve Nilüfer Belediyesi'nin desteğiyle, 2016 yılı Temmuz ayında başlayan ve halen devam etmekte olan Apollonia a. R. nekropol alanı kurtarma kazılarında çıkartılan mezarlara ait örnekler bu bildiride tanıtılacaktır.

Yaklaşık 5 ay aralıksız sürdürülen kurtarma kazıları esnasında 6 adet sektörde 17 adet mezar tamamen açığa çıkartılmıştır. Kazı alanının etrafı tel örgü ile çevrilip tam anlamıyla güvenlik sağlandığında açılmak üzere bekletilen 4 adet mezar daha bulunmaktadır. Bugüne kadar sürdürülen kazılar esnasında 4 adet khamosorion tipi, 8 adet kerpiç sanduka tipi, 1 adet kil harçlı, 1 adet kiremit çatılı mezar ve 1 adet oda mezar olmak üzere farklı mezar tipleri keşfedilmiştir. Mezarların yerlerinin kaybedilmesi amacıyla, üzerlerinin moloz taşlarla kapatılması nekropolün ilginç özellikleri arasında bulunmaktadır.

Kurtarma kazılarının amacı hali hazırda defneciler tarafından açılan mezarlarda temizlik yapmak iken defnecilerin bilinçsiz bir şekilde mezar etrafına gelişigüzel parçalayarak attıkları çok sayıda çanak çömlek örneğine rastlanmıştır. Bununla birlikte mezarlarının çoğunun henüz soyulmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bithynia, Mysia, Apollonia ad Rhyndakos, Nekropol

---

* Prof. Dr. Mustafa Şahin, Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, E-mail: mustafasahin@uludag.edu.tr.

** M.A. Ali Sinan Özbey, Bursa Müzeler Müdürü, E-mail: alisinanozbey@gmail.com.

THE RESCUE EXCAVATIONS OF NECROPOLIS AREA AT APOLLONIA AD RHYNDACUM

Mustafa Şahin*
Ali Sinan Özbey**

ABSTRACT

In this paper, the examples of graves unearthed from the rescue excavations of the Apollonia a. R. necropolis area will be introduced. The rescue excavations are conducted by the permission of the Ministry of Culture and Tourism, and both the support of the Bursa Archaeological Museum and the support of Nilüfer Municipality.

The rescue excavations continued for about five months, seventeen graves in the six sectors were totally excavated. There are four graves waiting to be opened when the excavation area is surrounded by wire netting and fully secured. During the excavations continued until today, different types of tombs were discovered, including four khamosorion type, eight mud brick cist type, one clay mortar type, one tile roof grave and one chamber grave type. Among the interesting features of the necropolis are the covering of the graves with rubble stones in order to lose their place.

The purpose of the rescue excavations was to clean the tombs already opened by the illicit excavations. During the rescue excavations, a number of pottery samples were unearthed which the treasure hunters unconsciously chopped around the grave. However, it is understood that most of the graves have not yet been robbed.

Keywords: Bithynia, Mysia, Apollonia ad Rhyndacum, Necropolis

---

* Professor Mustafa Şahin, Uludag University, Faculty of Science and Literature, Department of Archaeology, E-mail: mustafasahin@uludag.edu.tr

** M.A. Ali Sinan Özbey, Director of Bursa Museums, E-mail: alisinanozbey@gmail.com.

PEYZAJ VE NEKROPOL: TEORİK BİR BAKIŞ

Alpay Tırıl*

ÖZET

Peyzaj, insanlığın varoluşundan beri her türlü kültürel kullanımı içeren bir mekândır. İnsan peyzaj içinde doğar, yaşar ve ölür; peyzajın hem bir parçası hem dönüştürücüsüdür. İnsanlık tarihindeki bölümlerler, insanın peyzaj üzerindeki etkisine de dayanır. İlkeller toprağı işleyemez, dolayısıyla peyzajı değıştirmekle çiftçiler bunu yapabildi. Sanayi toplumu ise peyzajı daha çok dönüştürdü. İnsanın gelişimi peyzajın değışimi anlamına gelir, peyzajın değışimi ise içindeki geçmişin değışimidir. Peyzaj, geçmiş ve onun bütün izlerini içinde barındırır. Arkeoloji, peyzaj içindeki bu gizleri açığa çıkarır. Ancak geçmişin bütün izleri, yüzyıllar ve bin yıllar boyunca peyzaj içinde yaşayamaz. Sadece taş, seramik, cam, metal ve kemik gibi sert parçalar kalır. Fakat bunlar güncel peyzaj içinde nasıl yaşarlar ve nasıl yaşatılmalıdırlar?

Bu bildiride, geçmişin kentsel peyzajları ve onun önemli bir parçası olan nekropollerin tabakalaşmasına, özellikle Türkiye'deki örnekler üzerinden değinilecek ve bunların peyzaj mimarlığında ne anlama geldiğı ve ne anlama gelmesi gerektiğı üzerinde, genel ve teorik bir çerçevede durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nekropoller, Peyzaj, Arkeolojik Peyzajlar

---

* Yrd. Doç. Dr. Alpay Tırıl, Sinop Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, E-mail: alpaytiril@yahoo.com.

LANDSCAPE AND NECROPOLIS: A THEORETICAL OVERVIEW

Alpay Tırıl*

ABSTRACT

Landscape is a space that contains every cultural usings of humankind during the existence. Human borns, lives and dies in a landscape; it is a part of landscape and a transformer of it. The classification of the history of humankind also depends the influence of it on landscape. Primitives could not cultivate the soil, it means could not change the landscape at all. Farmers could do it, but not as much as industrial people. Development of human means change of landscape and change of landscape means lack of marks of the past in the landscape. Landscape swallows the past and has the all marks of it in itself. Archeology uncovers the secrets covered in landscape. Past with all components cannot live in landscape for centuries and thousands. Only hard parts of it could alive as stones, ceramics, glasses, metals and bones. But how can they live in an actual landscape?

It is scoped to touch on stratificaiton of urban landscapes of pasts and necropolis as a part of them in actual landscapes, especially examples in Turkey and what means in landscape architecture and what it should mean as general and theoretical frame.

Keywords: Necropolises, Landscape, Archaeological Landscapes

---

* Asst. Prof. Alpay Tırıl, Sinop University, Faculty of Architecture, The Department of architecture, E-mail: alpaytiril@yahoo.com.

BATI ANADOLU'DA KAPAMA MEZAR TİPLERİ: AHŞAP, KİREMİT VE TAŞ KAPAKLI ÖRNEKLER ÜZERİNDE GÖZLEMLER

Özden Ürkmez*

ÖZET

Batı Anadolu'da Tunç Çağı'ndan itibaren extramural anlamda bir Nekropolis kavramının gittikçe gelişmeye başlaması, süre gelen dönemlerde toplumların dini inanış, coğrafi şartlar ve ekonomik imkanları doğrultusunda birçok mezar tipinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bunlar arasında MÖ I. Binyılda sıkça kullanılan ve tarafımızca *kapama tipler* olarak adlandırılan grup, ölen bireylerin açılan mezar çukuruna yatırıldıktan sonra çeşitli cinsteki materyallerle üzerlerinin kapatılması ile oluşturulmuştur. Başka bir deyişle bu tipteki mezarlar yalnızca toprak çukur ve kapaklardan oluşturulmuştur. Kapak olarak kullanılan malzemeler ise bazı istisnalar haricinde taş plakalar ve çatı kiremitleridir. Bununla birlikte, nekropolis kazılarında direkt olarak ulaşılan iskeletlere *basit mezar* ya da *inhumasyon* tabirleri kullanılmaktadır. Fakat bu tür mezarların birçoğuna bakıldığında, onların zengin buluntu durumları hiç te basit olmadıklarını göstermektedir. Bu durumda akla gelen soru, bu tür mezarlarda ölünün mezar çukuruna yatırıldıktan sonra üzerine gerçekten de direkt olarak toprak atılıp atılmadığıdır. Bu sorunun cevabı ise tartışılır bir biçimde ahşap kapaklar olabilir. Nekropolis kazıları sonucunda elde edilen veriler, bu kapama tiplerinin üçe ayrılabilceği yönündedir. Bunlar: *Stroter(kiremit) Mezar*, *Taş Kapama Mezar* ve *Ahşap Kapama Mezar* tipleridir. Bu mezar tipleri ile ölen kişilerin statüsü arasındaki ilişki de yine tartışılır bir durumdur.

Anahtar Kelimeler: Batı Anadolu, Stroter, Taş Kapama Mezar, Ahşap Kapama Mezar

---

* Yrd. Doç.Dr. Özden Ürkmez, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü,
E-mail: ozdenurkmez@gmail.com.

COVERED GRAVE TYPES IN WESTERN ANATOLIA: OBSERVATIONS ON WOOD, TILE AND STONE COVERED EXAMPLES

Özden Ürkmez*

ABSTRACT

In Eastern Anatolia, the Necropolis concept has been developing in extramural meaning since the Bronze Age, in the following eras, according to societies religious beliefs, geographic conditions and economic possibilities has brought out different types of graves. Among them in the first millennium B.C. frequently used and a group named by use covered types are created by dead people being laid down into a grave and closed off with various types of material. In other words these types of graves only consist of a soil pit and covers/lids. With some exceptions, materials used for the cover are stone slabs and roof tiles. In addition to this, in necropolis excavations reaching a skeleton directly is called a simple grave or inhumation. But, when you look at these types of graves you can see that their rich find situation shows that they aren't basic. The first question that comes to mind is after the deceased put into the grave, is the grave deceased directly closed with soil. The answer to this question arguably can be wooden covers. The data obtained from necropolis excavations is that there are three type covers/lids. These are: Tile (stroter), stone covered, wooden covered grave types. The relation between the deceased statute and the grave types is also an arguable topic.

Keywords: Western Anatolia, Stroter, Stone Closure Grave, Wooden Closure Grave

---

* Asst. Prof. Özden Ürkmez, Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Department of Archaeology, E-mail: ozdenurkmez@gmail.com.

ARKEOLOJİK MİRASIN KORUNMASI VE SUNUMUNA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Mine Tanaç Zeren*

ÖZET

Arkeolojik Miras Alanları; geçmişten günümüze ulaşan, korunması rastlantılara bırakılamayacak evrensel değerler bütünüdür. “Arkeolojik miras”; insan varlığının her türlü izini kapsayan ve her tür insan etkinliğini yansıtan yerleri, terk edilmiş yapıları, toprak ve su altındaki sitler de dahil olmak üzere her türlü kalıntıyı, bunlarla ilişkili taşınabilir tüm kültürel malzemeyi içeren ve temel verileri arkeolojik yöntemler ile elde edilen maddi mirastır (ICOMOS, 1990). Arkeolojik sit alanları arasında; düz yerleşim alanları, dikey tabakalanmaya sahip höyükler, yatay tabakalanmaya sahip yerleşmeler, kaleler, kaya mezarlıkları, Tümülüsler, kült alanları yer almaktadır.

Arkeolojik miras alanlarına uygulanan müdahale şekilleri diğer kültürel miras alanlarına göre farklılık göstermektedir. Diğer kültür varlıklarının koruma alanlarında konu alan koruma-kullanma dengesi kavramının arkeolojik miras alanlarında farklı yorumlanması korumanın ön plana çıkarılması, kullanma kavramının ise geçmiş uygarlıklara ait bu miras alanlarından sadece bilgi edinilmesi bağlamında yorumlanarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Yıllarca toprak altında kalmış bu değerlerin açığa çıkarılmalarının devamında da doğal ve insan kaynaklı bozulma etmenlerinden diğer kültür varlıklarından daha farklı etkileneceği de unutulmaması gereken çok önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Açığa çıkarılan buluntuların belgelendikten sonra ne şekilde korunacakları ise arkeolojik miras alanlarına ait asıl koruma problemini oluşturmaktadır.

Arkeolojik Miras Alanlarında açığa çıkarılan buluntuların korunması ve sunumu günümüzde uluslararası tüzükler ve yasalarla tanımlanmış ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Arkeolojik alanların düzenlenmesine yönelik müdahale yöntemleri alan özelinde tespit edilen ihtiyaçlar ve ortaya çıkarılan buluntular bağlamında oluşturulsa da belli ilkeler üzerinden teşkil edilmektedir. Bu bağlamda yapılabilecek çalışmalar öncelikle çıkan buluntuların korunması devamında da sunumu üzerine gelişmektedir.

Kültürel miras yönetimi kavramının gelişimi ile birlikte; kültürel miras alanlarının önemli bir bölümünü oluşturan arkeolojik sit alanlarının korunmasında sürdürülebilir ve bütüncül bir alan yönetim planının oluşturulması, sit alanının doğru şekilde ve uzun vadeli korunması ve değerlendirilmesinde bir gereklilik haline gelmiştir. Arkeolojik alanlar için alan yönetim planı; gerekli konservasyon çalışmalarını, alandan uygun bir biçimde faydalanmayı ve arkeolojik buluntuların bilimsel nitelikte sunulması ile ilgili temel ilkeler ve bilgileri içermelidir. Bu bağlamda da temel nedeni arkeolojik alanın önem ve değerlerinin korunması olan alan yönetiminin öngördüğü çalışmalar;

* Doç. Dr. Mine Tanaç Zeren, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, E-mail: mtanaczeren@gmail.com

- Alan ölçeğinde yürütülecek çalışmalar
- Yapı ölçeğinde yürütülecek çalışmalar

Şeklinde iki ana başlık altında örgütlenebilir.

- Alan ölçeğinde yürütülecek çalışmalar:
  - Arkeolojik Alanın çevresi ile kurduğu etkileşimin arttırılması, algısının arttırılması bağlamında yürütülen çalışmalar,
  - Alana yaklaşım ve giriş noktalarının belirlenmesi,
  - Ziyaretçiye açılacak alanlarda gezi güzergahları oluşturulması çalışması,
  - Alan özelinde üretilecek yönlendirme işaret ve panolarının üretilmesi çalışması,

Biçiminde özetlenebilirken, yapı ölçeğinde gerek korumaya gerekse sunuma yönelik yapılacak çalışmalar ise;

- Buluntuların konservasyonu
- Buluntularda yapılacak tamamlama, sağlamlaştırma ve ayağa kaldırma çalışmalarının arkeolojik restorasyon yöntemi olan, anastilosis yöntemi ile uygulanması,
- Buluntuların korunmasına yönelik üretilecek koruma çatıları veya korugan yapıların tasarımı,
- Buluntular özelinde üretilecek gezi platformlarının tasarımı,
- Bilgilendirme panolarının tasarımı,

başlıkları altında değerlendirilmektedir.

Bildiri kapsamında; arkeolojik mirasın korunması ve sunumuna yönelik yukarıda özetlenerek tariflenen çalışmalar ilkeler bağlamında örnekler üzerinden detaylandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arkeolojik Miras, Kültürel Miras, Koruma

APPROACHES IN PRESERVATION AND EXHIBITION OF ARCHAEOLOGICAL SITES

Mine Tanaç Zeren*

ABSTRACT

Archaeological studies are considered as a principal source of knowledge of prehistoric, ancient, and extinct cultures. The unearthed evidence as architectural artefacts is very important resources of the history and cultural and architectural heritage values. Archaeological areas are cultural heritage sites, which have ruins that can be easily damaged by destructive and corrosive effects. Therefore it is hard to protect this cultural heritage sites from effects stemming from nature and human.

In archaeological sites, both preservation and exhibition of the findings are very important items that are taken into consideration in today's preservation manner.

This Paper aims to put forward the main principles of the applications on Archaeological Sites in terms of preservation and exhibition.

And mainly will concern on;

- **Main Intervention principles related on site planning;**

Methods for raising the attraction of the archaeological sites, methods for making sites visible from outside.

Planning principles of walking routes of the site, the entry points and related items.

- **Main Intervention principles related on archaeological findings;**

Conservation methods of the archaeological remains,

Archaeological Restoration methods of archaeological findings both for preservation and exhibition criteria.

Design criteria of protection roofs.

Design criteria of walking platforms

Keywords: Preservation in Archaeological Sites, Archaeological site planning, Protective shelters

---

* Assoc. Prof. Mine Tanaç Zeren, Dokuz Eylül University, Faculty of Architecture,
E-mail: mtanaczeren@gmail.com.

İSİM LİSTESİ/ NAME LIST

- İsim listesi katılımcıların soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.
The name list is sorted alphabetically by the surname of the participants.

Yrd. Doç. Dr. Ali Akın Akyol	aliakinakyol@gmail.com
Yousef Aldabti	yousefaldabti@yahoo.com
Arş. Gör. Ahmet Ali Altın	alialtin@uludag.edu.tr
Arş. Gör. Serap Ala	serapala16@gmail.com
Dr. Flippo Battistoni	fbattistoni@gmail.com
Prof. Dr. Christoph Berns	christof.berns@ruhr-uni-bochum.de
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Bilir	ahmetbilir@duzce.edu.tr
M.A. Güzin Bilir	guzinbilir@hotmail.com
Mustafa Bozbey	baskan@nilufer.bel.tr
Dilara Çamlıca	dilaracamlica@gmail.com
Çağatay Çelik	cagataycelik89@gmail.com
Ertuğ Çelik	ankarayerbilimleri@gmail.com
Yrd. Doç. Dr. Ersin Çelikbaş	ersincelikbas@gmail.com
Nurgül Çetin	nurgulcetin@nilufer.bel.tr
Araş. Gör. Hazal Çıtakoğlu	hazalc@uludag.edu.tr
Prof. Dr. Adnan Diler	adnandiler@mu.edu.tr
Yrd. Doç. Dr. Bakiye Yükmen Edens	byedens@cu.edu.tr
Öğr. Gör. Dr. Christopher Edens	cedens@cu.edu.tr
Araş. Gör. Dr. Serkan Gündüz	sgunduz@uludag.edu.tr
Araş. Gör. Gonca Gülsefa	goncagulsefa@uludag.edu.tr

Prof. Dr. Bilge Hürmüzlü	bilgehurmurzu@gmail.com
Prof. Dr. Yusuf Kağan Kadioğlu	ykadioglu@gmail.com
Evrin Gülay Köksal	evrimgulaykoks@nilufer.bel.tr
M.A. Nihal Kardoruk	nihal.kardoruk@gmail.com
Doç. Dr. Necmi Karul	nkarul@istanbul.edu.tr
Yrd. Doç. Dr. Hasan Kasapoğlu	hkasapoglu@atauni.edu.tr
Prof. Dr. Abuzer Kızıl	ayzer65@gmail.com
Prof. Dr. Gül Işın	gulisin@gmail.com
M.A. Sven Kühn	sven_kuehn_uni@yahoo.de
Prof. Dr. İ. Hakan Mert	ihmert@uludag.edu.tr
Prof. Dr. Aziz Novruzlu	aziznovruzlu@uludag.edu.tr
A. Sinan Özbey	alisinanozbey@gmail.com
Doç. Dr. Fikret Özcan	foezcan@hotmail.com
Araş. Gör. Gözde Kırılı Özer	gozdekl@gmail.com
Tayfun Özdemir	src@srczemin.com.tr
Güney Özkılınç	guneyozkilinc@nilufer.bel.tr
Prof. Dr. Gürçan Polat	gurcan.polat@ege.edu.tr
Doç. Dr. Yasemin Polat	yasemin.polat@ege.edu.tr
Doç. Dr. Gül Sayan	gulatanur@gmail.com
Yrd. Doç. Dr. Gülseren Kan Şahin	gulserekan@hotmail.com
Doç. Dr. Derya Şahin	dsahin25@hotmail.com
Prof. Dr. Mustafa Şahin	mustafasahin@uludag.edu.tr
Prof. Dr. Elmar Schwertheim	schwert@uni-muenster.de
Yrd. Doç. Dr. Alpay Tırıl	alpaytiril@yahoo.com

Edoardo Tresoldi	info.tresoldi@gmail.com
Prof. Dr. Yusuf Ulcay	ulcay@uludag.edu.tr
Onur Ulutaş	onurulutas@nilufer.bel.tr
Yrd. Doç.Dr. Özden rkmez	ozdenurkmez@gmail.com
Araş. Gör. Nur Deniz nsal	ndunsal@uludag.edu.tr
Yrd. Doç. Dr. Alexander Vacek	alexander.vacek@ulb.ac.be
Prof. Dr. Emanuel Voutiras	voutiras@hist.auth.gr
Eirini Kalogeropoulou Yalçın	eirini.kalogeropoulou@gmail.com
Yrd. Doç. Dr. Doğan Yavaş	dogany@uludag.edu.tr
Doç. Dr. Mine Tanaç Zeren	mtanaczereen@gmail.com

DESTEKLEYENLER / SUPPORTERS

